

HÉVÍZ

Művészeti folyóirat

XXIII. évfolyam • 2015/2 • Ára: 300 Ft

Erdős Virág
Kabai Lóránt
versei

Nagy Gergely
Szántó T. Gábor
prózái

Lénard Sándor
római konyhája

Mozart
Sickratman
Ramones

Egy sümegei
diplomata emlékei 2.

Szabó Magda
A titokzatos kitárulkozó

TARTALOM

2015/2

Nyílt víz

Erdős Virág: vagyok aki vagyok	85
Szántó T. Gábor: Szeremkalács	87
Babiczy Tibor: Segélyhívás	95
Turi Tímea: Sórek völgyében	96
Gerlóczy Márton: Emunah érintése	97
Fenyő Dániel: Öreg	102
Turczai István: A filozófia rövid története	103
Nagy Gergely: És akkor bemondják	104
Skobrák Máté: Ideális ív	109
Barlog Károly: Bohóc	111
Vajna Ádám: Nyugati-övcsatorna	117
Kabai Lóránt: Húgyos az égbolt	118
Paizs Miklós (Sickratman): A sérült	119

Vízibicikli

Szederkényi Olga: A nagyasszony, avagy a titokzatos kitárulkozó	127
(beszélgetés Kiss Noémi íróval és Kabdebó Lóránt irodalomtörténésszel)	

Hajószakács

Darida Benedek: A filosz és a serpenyő találkozása az Örök Városban	137
(Lénard Sándor és A római konyha)	

Hullámvérés

Tolvaj Zoltán: DJ ujjratöltve (a hősi lúzerség Sickratman Don Giovanni-operaátiratában)	143
Vass Norbert: Semmi szó, semmi szarozás, semmi művészkedés (a Ramones)	151

Öböl

Tar Ferenc: Egy sümegi diplomata emlékei 2. rész	161
--	-----

Hévíz
Művészeti folyóirat
Megjelenik kéthavonta

Főszerkesztő: Szálinger Balázs
Szerkesztő: Cserna-Szabó András
Képszerkesztő: Palásti Kovács András
Olvasószerkesztő: Cséby Géza
Kézirat-előkészítés: Darida Benedek

Szerkesztőbizottság: Cserna-Szabó András, Cséby Géza, Hinger Tamás,
Óry Rózsa, Szálinger Balázs, Szántó Endre

Alapította: Dr. Kiss Lajos
Kiadja Hévíz Város Önkormányzata, 8380 Hévíz, Kossuth Lajos utca 1.
Felelős kiadó: Papp Gábor polgármester

e-mail: hevizfolyoirat@gmail.com
www.facebook.com/hevizfolyoirat
Korábbi számaink: www.onkormanyzat.heviz.hu/heviz/heviz-folyoirat-szamai

Terjesztés, előfizetés: Csongrádiné Olasz Sára, csongradine@hevizph.hu
Tördelés, layout: Leon Creativon Kft.
Nyomás és kötés: Ziegler Nyomda Kft.

ISSN szám: 1216-8181

NYÍLT VÍZ

Erdős Virág

VAGYOK AKI VAGYOK

– józsefvárosi szelfik –

madárnak kád vagyok buzgó kis gyomoknak itóka
elsüllyedt kapukulcs dobozos sörről a nyitóka
elgázolt szandál ki pultoslány szeretne lenni
soundra gyűjteni hétvégén mekiben enni

gurulós bőröndben utazó éltető hulladék
kirobbant nyál vagyok tüntető altesti váladék
vehető jel után kutató kényszeres tekintet
koton a földön: egy tag aki előre beintett

silent hill karakter vagyok egy bebukott küldetés
megunt vagy feleslegessé vált kezdetű hirdetés
utcácskák mocska ki jogról meg sotéről álmodik
vidéki rokon ki nem jut el sellyétől sámodig

játszótér rendje de úgy is mint egymással bánás
felázott paplan egy fekhelynyi darabos hányás
büntető szökőkút elcsúszás rettentő veszélye
parkörök hazája közterületisek szeszélye

hiányzó hinta egy körömmel széttegelt mászófal
fájdalmas anya egy ordítva libikókázóval
rühes kis béka ki hiába löki hogy kelep
szürke és otthonos színesfémátvevő-telep

alu és réz vagyok szabad és szigetelt légvezeték
súlyommal hajtom a teremtés bedöglött gépezetét
feláras vaslábas helyett csak egy nyúzott kábel
minden kis faszszopó írhatnám káinnak ábel

SZERELEMKALÁCS

HHH vagyok a kikúrálhatatlan hebegés
nem embernek való súlyok közt fél óra lebegés
beszakadt rámpa az élethez úgy ámblokk béna
oszlopra ráolvadt kuka egy szétrobbant véna

más világ vagyok a más baja hepája éce
kétezer év után kiérdemelt külön véce
gyanús kis pukli a járdán egy problémás anyajegy
kislány ki elindul világgá szétnéz és hazamegy

letakart seb vagyok aszfaltfolt aszfaltfolt hátán
szebb jövő közműves vályogház szentmártonkátán
kidobott pénz vagyok szeméttel feltöltött murva
szobalány grantchester village-ben zürichben kurva

night of the living dead remake-ből kiszökő szembeszél
szólásra nyíló száj vagyok még bekussol nembeszél
szivárgó szatyor egy kék bomba amit majd elhagyok
basszus a fülben a lábdob hogy vagyok a-
ki vagyok

indázó drótok egy városnyi robbanó szerkezet
üzi a falon én tudom csak hogy honnan érkezett
dühös kis romokból vagyok a szépülő tanyátok
folyt köv most annyi hogy anyátok anyátok anyátok

Az asszony a pékségben dolgozott, a férje mellett. A zsidónegyed girbe-
gurba, macskaköves utcájában volt az üzletük. Reggel egy rövid időre sü-
tött be a nap, azután eltűnt a házak mögött, s csak az üzlettel szemközt magasodó,
vörös téglás zsinagóga homlokzatát lehetett látni a kirakat mögül.

Régebben hetente háromszor sütöttek: kétszer kenyeret, zsemlét, egyszer a
hétvégére kalácsot, de mióta új, Amerikában végzett fiatal rabbi került a hitköz-
ség élére, mindenféle újítás szóba került. Könyvesboltot nyitottak az utca túlolda-
lán, a kapualjban, ahol ajándéktárgyakat: naptárt, képeslapokat, fotóalbumot, ima-
sálat, barhesztakarót és szombati fűszertartót lehetett kapni. Megújult a hitközség
étterme is, kitarva régebben mindig zárt, kétszárnyú üvegajtáját az utcafront felé,
és elkezdtek tanakodni azon is, hogy felújítják az egykori iskola emeleti tanterme-
it, és életet lehelve a régi épületbe újra megnyitják az iskolát.

Az új rabbi egészen máshogy nézett ki, mint elődjei, akik nála jóval időseb-
ben foglalhatták csak el a pesti rabbiszéket. Vörösesszőke volt, borotvált arcú, és
fekete bársony kipáját hetykén oldalra csúsztatva viselte a fején. A megújulás ön-
tudatlan jeleként először választott története során szakáll nélküli rabbit a hitköz-
ség, melynek vezetésében is többségbe kerültek a fiatalabb korosztály képviselői.
Az új rabbi nőtlen volt, ennek is híre ment. Első ízben fordult elő, hogy a pesti hit-
község élén nem családos ember állt, s nemcsak hogy nőtlen volt, hanem jóképű

is, mi több, vörösseszőke, ami ritkaságszámba ment a pesti zsidók között. Legombolt nyakú, keményre vasalt, Ralph Lauren vászoningeket viselt, hétköznap gyakran kigombolt nyakkal, zakó nélkül.

Megakadt rajta a pékné szeme is, de kinek ne akadt volna meg rajta a szeme, amikor derűt és erőt sugárzott: olyan hangulatot, ami szinte ismeretlen volt ezen a környéken. Akadozva beszélte a magyart, nagyszüleitől tanulta, akik Munkácsról vándoroltak ki New Yorkba még a háború előtt. Szüleivel angolul beszélt, ennek ellenére sokat értett, azt is, ha néha összesúgtak a háta mögött. Néha megtréfálta őket, amikor tört magyarsággal válaszolt. Mióta Pesten tartózkodott, tudatosan gyakorolta a nyelvet, ha mókás hibákat vétett is a mondatok szórendjén, a ragozáson, nem adta fel, és napról napra többet tudott.

A pékségbe is bejárt, elvégre az ő felügyelete alá tartozott. Kezet fogott az asszonnyal is, aki belebizsergett a férfi meleg és erős kézszorításába, mégis puha érintésébe, s utóbb mélységesen szégyellte magát, hiszen nemcsak hogy férjes asszony volt, de néhány évvel idősebb is az új rabbinál. Mégis, attól fogva, amikor tudta, hogy jön, izgatottan várta. És hetente egyszer mindig benézett, általában pénteken, amikor a szombati, hosszú kalácsokat sütötték, vagy ünnep előtt, amikor a kerek barheszek készültek.

Az asszony nem tulajdonított jelentőséget az izgalmának, inkább csak a változásnak tulajdonította, aminek ő is részese akart lenni. A pékség és a két kisgyerek mellett az utóbbi években elhanyagolta magát. Most, hogy a környék felélénkült – megújult épületeivel, a romkocsmákkal minden új bédekkerben szerepelt, egyre több turista tűnt fel, s a hitközségen is érződött a változás az új rabbi jóvoltából –, mint aki addig téli álmodt, ő is ébredezni kezdett.

Korholni kezdte férjét, akit hozzá hasonlóan elgyötörtek az elmúlt évek fáradalmi. A sütőde és az üzlet, mely az iskoláknak, a szeretetházaknak és rendezvényekre is szállított, ugyanúgy kimerítette őket, mint a két kisgyerek, akiknek igyekeztek mindent megadni. Magukra nem jutott idejük, elhanyagolták kapcsolataikat, rutinszerűvé váltak az együttlétek, az ünnepek, még a nyaralások is. A férfi nem értette, minek tudható be a változás, de az asszony a kínálatot, az üzlet kirakatát és berendezését éppúgy kritizálta, mint férje ruházódását és viselkedését. Hogy nem elég gyengéd, nem elég figyelmes, mindig lestrapált farmerben jár, s ha szombaton elegáns akar lenni, akkor is két kopott öltönyét: a feketét és a sötétkéket cserélgeti. Hiányolta a több utazást, unta a barátait, de a férfi próbálkozására, mégis hová menne szívesen vagy kivel találkozna, volna-e kedve eljönni vele vásárolni, és megmutatni, milyen ruhát tartana számára megfelelőnek, az asszony csak a vállát vonogatta. Heteken át rosszkedvűnek mutat-

kozott, a gyerekekkel is morózus volt, akik inkább kerültek esténként. Ha segíteni kellett nekik, apjukhoz fordultak, aki el-elmélázott, néha lebukó fejfel hallgatta, ahogy felmondják a leckéjüket, de legalább nem veszekedett velük.

Az asszony addig nem szívesen ment az elektromos kemencék közelébe, ahol férje a segéddel a pékárut sütötte, egy kora reggel azonban, amikor a gyerekek vidéken nyaraltak, feltűzött hajjal, friss kötényben mégis megjelent. Férje hosszú ideje nem látott mosolyt az arcán, most mégis derűs benyomást keltett.

A két férfi legnagyobb meglepetésére azt mondta, szeretné ő gyúrni a tésztát. Elektromos vezérlésű, krómozott fémlapátok kavarták, forgatták a masszát, miután kiadagolták az üstökbe a hozzávalót, s a kenyér, zsemle, kifli kiszaggatását és formázását is gép végezte. Egyedül a hosszúkás kalácsokat és a kerek barheszeket kellett kézzel megdolgozniuk. A fiatal segéd riadt arccal nézett a főnökre és az asszonyra, mint aki attól tart, most adják ki az útját, de az asszony megnyugtatta, és csak annyit mondott, álljon be addig a pultba, és szolgálja ki a vevőket, míg ő idelelt dolgozik.

Az asszony már indult is a gépekhez. A segéd a férjre nézett, aki beleegyezően biccentett és alig észrevehetően széttárta a kezét. Az asszony jókedve, aminek régen nem látta jelét, őt is jobb kedvre derítette. Segített kimérni a lisztet, vizet, megmutatta a dagasztóprogram használatát, és magára hagyta az asszonyt: árut kellett szállítania. Amikor déltájban visszaért, az üzletben a pultnál még mindig a segédet találta. Kérdő tekintetere ezúttal a fiú tárta szét a kezét.

Odalent a műhelyben az asztalon sima és héber betűket formázó pereceket látott, egyenes és patkó alakú kifliket, kerek és hosszúkás fonott barheszeket.

Barheszt, hétköznap?, szakadt ki belőle a kérdés.

Miért, tilos?, kérdezett vissza éles hangon az asszony. Maga is meglepődött az indulatán, és férje is megdöbbsent a támadó hangon.

Nem, nem tilos, nézett rá a férje csodálkozva.

Azt akarom, hogy mindennap legyen barhesz, mondta a nő, és a férfi nem értette, miért a kipiruló arc, a támadó hang, a látható indulat. Az asszony dühösen dobta le a kötényét, viharzott fölfelé a lépcsőn, és küldte le a segédet a pultból a pincébe, hogy maga álljon be helyette.

Egy jó óra múlva lapos, fonott kenyereskosárban, fehér asztalkendőn szépen elrendezve hozta fel a férje az elkészült, még meleg péksüteményeket. Középen egymás mellett egy hosszúkás és egy kerek barhesz feküdt, körülöttük a kisebb

kiflik és a héber betűk mintájára formázott perecek. Piros, ropogós és kívánatosan jó illatú volt mind.

Könny szökött a nő szemébe. Mintha világgépet látott volna megformázva: középen napot és holdat, körben csillagokat. Egyszersmind mintha egy családot mintázott volna: férfit és nőt egymás mellett fekvé, körben a gyerekeiket. Amennyire meghatotta azonban a látvány, valamiért épp annyira dühítette is, és a benne dúló érzéseket nem tudta másként palástolni, mint hogy dacosan újra azt mondta:

Eztán mindennap csinállok barheszt!

A férfi nem tiltakozott, csak bólintott. Nem akart újabb konfliktust a feleségével.

Az asszony hetente háromszor, kora reggel, amikor véget ért a hajnali kenyérsütés, nekiállt és sütött. A férfi nem mert ellene szólni, hagyta az asszonyt, hadd tegye, amit akar. A kósersági felügyelőért szalajtott, nézze meg az új árut, hitelesítse, ahogy a többit. Az asszony megmutatta sorra az alapanyagokat, majd amikor a tömzsi, szakállas, micisapkás férfi rábólintott, nekikezdett a munkának. A hajnaltól dolgozó segéd szívesen állt a pultban még egy-két órát némi pluszpénzért, míg az asszony odalent tevékenykedett.

Sütött kiflit, zsemlét, kerek és hosszúkás, sós és édes kalácsot. Kevert és dagasztott, egész testével a tészta fölé hajolt, szinte betakarta, mintha ölében keleszthetné meg, lázasan gyúrta, szaggatta a tésztát, hajtogatta a fonott kalács ágait, mintha fiatal lány készülődne, fésülné haját, fűzné copffá, vagy vastag fonatba. Úgy hintette rá a mákot, diót és mazsolát, mintha gyöngyökkel ékesítené, csillámport szórna rá, hogy messziről is látszódjék.

A rendszeres vevők meglepve nézték a kirakatban az új árut, és kíváncsian kóstolták, igaz, közben az utcán és a hitközség udvarán rosszállóan súgtak össze, mi csoda dolog, hogy hétköznap is barheszt sütnék a pékségben, miféle új szokás ez, meg kéne kérdezni a rabbit, szabad-e ilyesmit egyáltalán? A kirakat előtt azonban egyre többen álltak meg, egyre többen merészkedtek be a pékségbe, ahol addig sosem jártak, és egyre többen vásároltak is az új áruból.

Amikor eljött a következő péntek kora reggel, az asszony remegő kézzel hajtogatta egymásra a kalács fonatait, friss szezámmaggal hintette meg a sós barheszt és mazsolával az édeset. Miután barnára sülték a kalácsok, lefedte őket, hogy puhóságuk, melegségük és frissességük tovább őrizze. Ledobta kötényét, megmosakodott, haját rendezgette. A tükörbe pillantva kifestette szemét, szempilláját

igazgatta, kirúzsozta ajkát, és úgy érezte, nem látszik az a néhány év, amennyivel idősebb a rabbinál, mi több, sosem érezte ennyire nőnek magát, mint most. Nem nagyon beszélgethetett ilyesmiről senkivel, a pusztá otthonosságból érezte, amiről eddig legfeljebb női lapokban olvasott.

Amikor belépett az üzletbe, a rabbi elámult. Néhány hétig Amerikában tartózkodott, nem látta a hétről hétre bővülő kínálatot, de ahogy visszatért, elújságotlák neki, hogy a pékségben készül valami. Elismerően biccentett a látványra, s amikor az asszony megkínálta, a mosdóhoz lépett, az ezüst kézöblítő edényből vizet csorgatott ujjaira, s az asszonytól átvéve a friss fehér vásznat, megszáritotta kezét. Csak utána tört a kalácsból, és kóstolta meg. Elismerő biccentésére és mosolyára az asszonyt boldogság öntötte el, hát még, amikor a rabbi hozzátette, hogy soha nem evett ilyen jót. Vett a szezámos és a mazsolás kalácsból is, és látszott rajta, hogy nemcsak udvariasságból teszi.

Az asszony egész testét átjárta az öröm az elismerő szavaktól és a rabbi felcsillanó tekintetétől, bár ahogy az kilépett a boltból, össze is zavarodott érzéseitől. Utoljára lánykorában érzett hasonlót, amikor későbbi férje udvarolt neki, s annak jó néhány éve volt már.

Ha a rabbira gondolt, mosolyára, eleganciájára és legfőképpen nyugalmas derűjére, mellyel kirítt a pesti környezetből, a melegség a következő héten is átjárta, s közben mégis, mintha hideg rázta volna. Nem tudta máshogy csitítani feldúltságát, mint hogy újra gyúrta, formázott és sütött, mintha az anyagokkal való foglalatokodás, a fizikai munka, a sütés és a kemencék forrósága oldani tudta volna felindultságát.

Sütött az elkövetkező hetekben könnyű mákos és szezámmagos kalácsot, nehéz mandulás-mazsolás kalácsot, sütött zsemlét, fehérét és rozsosat, olajbogyós és szárított paradicsomos kiflit s egy New York-i recept alapján, amit az interneten talált, sűrű tésztájú, közepén lyukas bagelt is. Készített sima, mákos, szezámos, hagymás, tojásos, fokhagymás, zöldséges, spenótos, mazsolás, csokoládédarabkás, teljes kiőrlésű, áfonyás, paradicsomos, vegyes gyümölcsös és almás-fahéjas bagelt. Férjének újabb és újabb kóser alapanyagokat kellett Bécsből hoznia, és az új termékekre is beszereznie a kósersági engedélyeket, de nem volt mit tennie, az asszony nyál nem akart, vagy nem mert szembeszállni, az olyan határozottsággal jelentette be az új igényeket. A férfinak nem volt mit tennie, bár a bagelek drágábbak is voltak, mint a többi péksütemény, és aggódott, hogy nem lesz vevőjük, de tévedett.

A bagelnek is híre ment, s minthogy a városban máshol nem volt kapható, ennek is kialakult a vevőköre, és egyre-másra adták a kilincset egymásnak a vevők, akik olykor fél tucatot, tucatot is vittek belőle.

A kínálaton kívül az asszony is változni kezdett. Míg korábban meghízott, és arca nyúzottá vált, most, bár lefogyott, szürke bőre a szoláriumban ismét színt kapott. Rendszeresen járt fodrászhoz, kozmetikushoz, és a körmét is festette. Pletykáltak róla a háta mögött, de a rossznyelvűség nem volt újdonság a környéken, a férfi pedig látta, hogy az asszony folyton csak dolgozik, nincs ideje külön utakra.

Az asszony nap mint nap kevert, gyúrt, szaggatott, formázott, sütött, délutánonként kiszolgált, közben pedig tanácstalan volt és kétségbeesett. Úgy érezte, senkivel nem tudja megosztani terhét, senkivel nem tud beszélni arról, amit érez, ami felkavarja lelkét és testét, vágyat ébreszt benne és nyomasztja, amiről legszívesebben mindenkivel beszélt volna, de tudta, nem teheti. Egy kétségbeesett pillanatában arra gondolt, még leginkább az amerikai lánynak tudná elmondani, mit érez, aki Pesten tanult, és kerékpárjával hetente kétszer járt körbe a negyeden, hogy beszerezze a kóser tejet, kenyeret. Mintha zavarodottságában arra gondolt volna, hogy a rabbi és közötté az amerikai lány hidat képezhetne, vagy ösztönösen megsejtette, hogy kevésbé botránkozna meg, ha tudná, mit érez. Csakhogy neki önmagával kellett volna megbirkóznia, aki viszont éppúgy megbotránkozott saját érzésein, mint amennyire vágyakozott.

Kéthetente csüörtökönként kozmetikushoz és fodrászhoz járt, a pénteki sütés után pedig lezuhanyozott, felöltözött, kifestette magát, úgy várta a rabbit, aki jött, kóstolt, mosolygott, pár szót váltott vele, majd indult tovább. Néha hét közben is összefutottak a negyedben, de az asszony nem mindig vállalta a találkozást. A hirtelen élménytől, vagy azért, mert nem találta magát aznap elég vonzónak, néha inkább inába szállt a bátorsága, és a Dob utcai árkádok mögé bújt, úgy, hogy a Kazinczy utca sarka felé közeledő rabbi ne láthassa. Ha jó napja volt, ráköszönt, biccentett, lelassított, jelezve, hogy kész megállni, beszélgetni, s a rabbinak néha volt pár kedves mondata, kérdése. Míg beszélt vele, az asszony úgy érezte, felforrósodik körülöttük a levegő, de amikor elváltak és magára maradt, szédült és borzongott, s mintha kő feszült volna a gyomrának.

Rohant vissza az üzletbe, le a pincébe. Kevert, dagasztott, szaggatott. Torkát sírás fojtogatta az ismeretlen tapasztalattól, mely lökésszerű hullámaival egész lényét birtokba vette. Miközben hevesen gyúrta, hajtogatta, majd formázni kezdte

a puha tésztát, az egymásba hajtogatott kalácsfonatokat, hirtelen úgy látta, mintha szétszakíthatatlanul ölelkezniének egymással, aztán meg úgy, mintha birokra kelnének, egymásnak feszülnének, szorítanák, lefognák a másikat. Karok összekulcsolódását, combok egymásba fonódását, testek összefeszülését látta maga előtt a remegtető vágyig és a kitörni készülő sírásig, és szemérmetlen képzeletében nem a férje teste volt a férfié. A barheszeket, akárha édes és könnyű takaróba akarná burkolni őket, meghintette mazsolával, mandulaszeletekkel vagy mákkal, de ezek egyike sem takarhatta el előle a szemérmetlenül ölelkező fonatokat, s amikor a már előkészített, és egy külön sütőlapon pihenő lyukas bagelekre pillantott, hirtelen hátrahőkölt és felsikoltott, majd maga elé kapta karjait és összefonta melle előtt, mintha meztelen testét takarta volna el.

A sikoltásra a segéd szaladt le, aki először nem látta az asszonyt. Amikor a legrosszabbra felkészülve megkerülte a középen álló asztalt, a túloldalon, az asztal lábának támaszkodva, a földön ülve pillantotta meg, ahogy szorosán átölelte magát. Hívta a péket telefonon, hogy jöjjön azonnal, a felesége rosszul van, nem beszél, nem hajlandó felkelni a földről, csak összekulcsolt karokkal és összepréselt szájjal ringatja magát a földön.

A mentők fél óra múlva érkeztek meg. Az orvos belenyomott egy Seduxen-Haloperidol-injekciót, amitől néhány perc múlva, már a mentőautóban, ellazultak az izmai, és szétválaszthatták mereven összefont karjait, melyek mint a barhesz fonatai kulcsolódtak egymásba.

Több hétbe telt, míg az idegösszeomlás után felépült, és kiengedték a kórházból. A hitközségben úgy tettek, mintha mi sem történt volna, senki nem kérdezte, hogy van, hol volt, miközben mindenki tudta, mi történt.

Felpezdült az élet a környéken, nem utolsó sorban a gyakori külföldi csoportok jóvoltából. Múzeumot nyitottak a hitközség raktárából, pincéből, levéltárból előbányászott relikviákból. Régi dokumentumok, használaton kívüli kegytárgyak kerültek a tárlókba. Az iskola átköltözött a hitközség udvari épületébe, ahol egykor nagy hírű elődje működött. Gyerekzsivajtól volt hangos ismét a korábban néma udvar, s a kerület peremén üresen maradt, régi iskolaépületbe a város egy távolabbi pontján felszámolt kínai piac kereskedői költöztek. Ahogy a negyed egésze felélénkült, egyre többen jöttek a pékségbe is. Híre ment a bagelnek és a barhesznek. Jöttek érte hétköznap is, jöttek messzebből, más pékségekből, vitték a sósat, az édeset, vitték a mákost, a szezámmagost, a mazsolás-mandulást, sőt új nevet

is adtak neki egy távoli pékségben az ölelkező fonatok nyomán, ami elterjedt a városban: szerelemkalács.

Minderről azonban a hitközségben nem tudtak. Mással voltak elfoglalva. A rabbi nőülni készült, ezért is utazott az utóbbi időben sűrűbben. Egy izraeli házasságközvetítő talált neki hozzávaló asszonyt. A nő azonban nem akarta elhagyni az országot, így a rabbinak kellett új állomáshelyet keresnie, és egyholoni közösségben helyezkedett el. Jó szívvel hagyta el a pesti hitközséget, úgy érezte, sikerült elindítania néhány fontos változást.

Babiczky Tibor

SEGÉLYHÍVÁS

Az éjszakában tűzriasztó
Vijjog vörös fény kering az
Utcán hol minden ház viaszból
Épült s tompán ragyog ringat
A lány szirénafény te alszol

S tűz emészti álmainkat
Csöpögve olvad ránk a plafon
Itt vagy belül de már kint vagy
Erek szellős hálójá von
Otthont körénk mint a ritka

Vadállatok köré ketrecet
A gondos emberi kezek
S küldenél menjek de nem megyek
A tűzben villanydrót rezeg
Hívnál hogy jöjjenek de nem lehet

Szántó T. Gábor *(Budapest, 1969)* író, a Szombat főszerkesztője.
Legutóbbi regénye: Kafka macskái (2014).

Babiczky Tibor *(Székesfehérvár, 1980)* Junior Prima-díjas író, költő, műfordító.
Legutóbbi kötete: Magas tenger (2014).

Turi Tímea

SÓREK VÖLGYÉBEN

Veled mennék, de tudd, utálni foglak
talán már a második napon.
Ahogy szuszogsz. Tudd meg, utálni foglak.
Amíg alszol, ott leszek vakon

a sötét szobában. Mert elmentem veled,
az éjszaka is közös, a nap.
Ahogy szuszogsz. Tudd meg, utálni foglak.
Akkor levágom a hajad.

A te szép hajad. Tudd meg, utálni foglak.
A hajad vágom le, mert az tetszett rajtad,
és a hajad nélkül már utálni foglak.
A párnámba gyűröm. És ott nő tovább.

Felébredsz, zihálsz, mert meg vagy lepve,
bár szóltam. Szuszogsz, és nem értesz semmit.
A te szép hajad már nálam. Nem álom, hogy
utálni foglak. És te visszaalszol

elégedetten, mert nem is sejtéd még,
mire ébredsz majd a hajnalon.
Elmennél majd, de én erősen foglak.
Megmondtam jól: tudd, hogy utálni foglak.

Gerlóczy Márton

EMUNAH ÉRINTÉSE

Már két hete ugyanabból az irányból fúj a szél. Az öböl sarkában a sziklák tövébe épült kocsmá bárpultjánál ültem. A zöld, sárga és piros színű szélfogók úgy feszültek, mint a vitorlák. Csilingeltek a bambuszrúdról lelógó nyakláncok, karkötők. Hintáztak a bronz amulett Buddhák, aludt a homokban a labrador, a dán dog, a korcs, a vaddisznó. Az énekesmadarak fejüket behúzza gubbasztottak a kalitkákban. Nem maradt mit utánozniuk a szél zúgásán kívül. A levegő megtelt sóval. A hullámok kitartóan ostromolták a sziklákat, és napnyugtakor olyan volt az öböl felett az ég, mint a tej. Megnyaltam az ujjamat, végighúztam az arcomon, aztán a nyelvem hegyével lenyaltam róla a sót. Kértem egy gyömbérteát. Rágyújtottam, elhelyezkedtem a bárskéken, és a meztelen talpammal masszíroztam a disznó hátát. Éjszakánként, amikor felriadtam a bungalóban, nem tudtam eldönteni, hogy melyik a szél, melyik a hullámozás, és melyik az eső hangja, az egész összemosódott és együtt zúgtak, hullámoztak, záporoztak a fejemben, mintha egy repülőtér kellős közepén ágyaztak volna meg nekem. A hippik szívták a füvet. Nem volt már kedvem beszélgetni velük. Már mindent megbeszéltünk, amit ők meg szoktak beszélni, másról meg nem tudtak beszélni. Intettem nekik, hogy nem, ma sem kérek füvet. Ekkor ült le mellém Emunah. Az illatát éreztem meg először, azt a tusfürdőillatot, a nyugat illatát. Behunytam a szemem és jó mélyen belelegeztem azt az illatot, hogy legalább

gondolatban ott érezhessem magam egy pillanatra egy lány fürdőszobájában, forró bungalójában a szúnyogháló alatt, a teraszán a függőágyban az ébredező dzsungelt hallgatva. Aztán ránéztem. Hosszú barna haja, barna szeme és szep-lős arca volt. Piros keretes szemüveget viselt. Rég találkoztam kifinomult arccal, értelmes tekintettel. A szigeten semmirekellő növények élnek, akik azt hiszik, hogy nem jó tudni a világról semmit se. Köszöntem neki, és bemutatkoztam. Megkérdeztem, hogy mivel foglalkozik Tel-Avivban, de mielőtt válaszolt volna, rávágtam, hogy pszichológus. Honnan tudom, kérdezte, de erre nem tudtam értelmesen felelni. Csak. Úgy nézel ki, mint egy pszichológus. Miért, kérdezte, hogy néz ki egy pszichológus. Tudtam, hogy ezt nem úszom meg, tudtam, hogy ha ott akarok aludni a bungalójában, és használni akarom a tusfürdőjét, akkor válaszolnom kell. A mozgás, mondtam. A lassú és megfontolt mozgás. A hang. A beszéd, a tekintet, a kommunikáció. Ahogy odahajolsz, ahogy figyelsz, ahogy kérdezel, ahogy a kezedet tartod, mondtam, és akkor ránéztem a kezére, a bal kezére, és láttam, hogy hiányzik négy ujj. Észrevette, de nem szólt semmit. Mosolygott, és feltette a kezét a pultra. Mozgatta az ujjait. A négy ujj nem fejlődött ki a kézfejen, és az ujjak helyén, az ujjak tövében négy kis szabályos gömb, a kéztőcsontok négy, bőrrel fedett végződése mozogtak. Végezték a dolgukat, mozgatták az ujjakat, amik nem voltak ott. A disznó mocorogni kezdett alattam, mert abbahagytam a masszírozását. Emunah elment a mosdóba. Néztem a disznó patáit, a szinte átlátszó csontot, a vékony lábszárát és a húsos, vastag csülköt. Tovább masszíroztam, ő pedig tovább aludt, feküdt mozdulatlanul. A pulton apró kis hangyák gyűltek a poharam köré. Egyikük megindult felfelé a poháron, azon az úton, ahol egy kevés mézes lé folydogált lefelé a pohár oldalán. A kis hangya gyorsan szedte a lábait, aztán beleragadt a mézbe. Küzdött egy darabig, aztán kiszabadult, és mézes lábbal vánszorgott tovább, húzta maga után a lábát. A madár aludt a kalitkában. Néztem a kis tollas testet, amit a lábára nehezedeve tartott, néztem a kis karmokat, amik a gallyat szorították, a madár hüvelykujját, amely hátulról teljesen átérte a gallyat. Emunah sokat időzött a mosdóban. Mikor visszatért, kért még egy dobozos kólát, én pedig egy sört. Valamit keresgélteni kezdett a batyujában. Sokat turkált benne. A bal kezének hüvelykujjával tartotta meg a zsákot, és az egészséges kezével kotorászott a batyuban. A hippik szépen lassan, egyesével elindultak haza. A parkolóba mentek, hogy felszálljanak a motorjaikra. Láttam őket magam előtt, ahogy hazafelé tartva óvatosan vezetnek a vaksötét éjszakában. Láttam, ahogy szorítják a kormányt, ahogy megragadják a kormányt, és gázt adnak az emelkedők előtt, láttam, ahogy ökölbe szorított, vértelen kézfejükön kifihérednek az ujjak. Mátészalka,

mondta, miután megtalálta, amit keresett. Mátészalka, mondta, és egy fekete hajgumival felkötötte a haját. Mátészalkán lakott a nagymamám, mondta, de még a háború előtt elment Argentínába, mert volt esze, aztán Argentínából telepedtek át Izraelbe. Nagyon jókedvű emberek azok a rokonaim, mondta, de lehet, hogy ezt a jókedvet már Argentínában szedték föl. Az könnyen lehet, Emunah, feleltem, és megmutattam neki a telefonon egy Mátészalkáról készült légi felvételt. Jártál ott, kérdezte, én pedig elmondtam neki, hogy Mátészalka az olyan helyek közé tartozik, ahol lehet, hogy jártam. Az olyan helyek közé, amikről nem tudja az ember, hogy járt-e ott. A disznó mocorogni kezdett alattam, mert abbahagytam a masszírozását. Tovább masszíroztam, ő pedig tovább aludt vagy feküdt mozdulatlanul. Emunah azt mondta, hogy szívesen látna egy búcsúitalra az öböl másik végében, ahol megszállt. Azt is mondta, hogy másnap reggel 6-kor kel, mert utazik Bangkokba, onnan pedig Tel-Avivba. Mindent értettem és természetesen igennel feleltem. Értettem, hogy ő nem az a típus, aki csak úgy lefekszik valakivel, aztán másnap lesz, ami lesz. Ő azt meg kéne értesse, fejtse, beszélje. Értettem, hogy nincs másnap. Átsétáltunk a sötét parton, a köveket és a partra vetett fadarabokat kerülgetve, amiken apró, éles kagylók telepedtek meg a vízben. A homok hűs és nedves volt és minél közelebb mentünk a vízhez, annál jobban belesüppedt a lábunk, annál lassabban lehetett haladni. Ittam még pár sört, ő pedig tovább kólázgatott. A plafonon zöld és sárga gekkók rohagáltak, vagy az égők közelében lesték az arra repülő zsákmányukat. Széles, bőrlebenyes, finom sörtékből álló, tapadólemezzel borított ujjjaikkal magabiztosan vadásztak a gerendákon. Emunah szólt, hogy aludnia kéne. Az étterem bejáratánál csókoltam meg a kókuszfa alatt. Megragadott a jobb kezével és arrébb húzott az árnyékba, hogy ne lássanak minket. Nem volt, ki lásson. Hagymát ettem, bocsánat, mondta. Nem feleltem semmit. A lépcső tetején, a bungalója ajtaja előtt egy vajsínű korcs hevert. Fejét az előre nyújtott mellső mancsára fektette és pislogott. Az ujjain hosszúak és hegyesek voltak a körmök. Emunah keresni kezdte a kulcsot a táskájában. Világítottam neki a telefonommal, és közben megsimogattam a kutyát. Behunyta a szemét és szuszogott. A hófehér szúnyogháló alatt Emunah is behunyta a szemét és szuszogott. Befeküdtem mellé és levetkőztünk. Azt mondta, jó az illatom és, hogy örül, hogy vele vagyok. Én azt feleltem, hogy nagyon szép vagy és közben a sötétben arra a pillanatra gondoltam, amikor megpillantottam a bárpulnál. Megköszönte, és elengedte magát. Miközben csókoltam, éreztem a kezét a hátamon. Éreztem az ujját a csigolyáimon, és éreztem az ujjak hiányát a hátamon. Nem volt könnyű utat találnom a boldogságához. A mögöttünk duruzsoló esőerdőre gondoltam, a

nagy bozótokra és a macsétákra, és Emunah barátnőire, a pszichológus lányokra, akik túlságosan szégyellősek ahhoz, hogy ismereteket szerezzenek a világ bizonyos változásairól. Lehűlt a nyelve, miután elélezett, mintha ráharapott volna egy jégkockára. Kimentem a mosdóba, mert nagyon kellett pisilnem a sörtől. Bántotta a szememet a fény. Ahogy felhajtottam a vécédeszkát, a vécékefe mellett egy skorpiót pillantottam meg. Alig volt nagyobb egy csótánynál. Elmozdult, amikor elkezdtem csobogni a vécécsészébe, de nem szaladt el. Néztem a három pár koromfekete lábat és az évmilliók alatt ollóvá átalakult első pár lábat, amely úgy feküdt előtte a földön, mint egy markolókanál a markológép előtt. Megpróbáltam leköpní, de nem találtam el. Visszamentem a szobába. Emunah a mellét simogatta, becsukott szemmel mosolygott és csendesen hümmögött. Amikor bemásztam az ágyba, rátérdeztem egy nagy csomag rózsaszín óvszerre. Kinyitottam a dobozt. Emunah azt mondta, várjak, és lefektetett a hátamra. Egy skorpió van a fürdőszobában, mondtam. Tudom, felelte, majd közölte velem, hogy még soha nem volt olyan férfival, akinek fitymája van. Nem reagáltam. Lehunytam a szememet. Azt képzeltem, hogy erős lesz az a kéz, hogy irányít majd, hogy be akarja bizonyítani, hogy boldogul, de soha ilyen gyengéd kézzel, soha ilyen érintéssel nem találkoztam. Nem éreztem, hogy megérintett. Oda kellett nézmem, hogy lássam, mert nem voltam biztos benne, hogy megérintett. Mint amikor szűnyog kerülgeti az embert, és már nem tudja, hogy rászállt-e vagy csak képzelődik. Nem gyengéd volt az a kéz, hanem bátortalan, bizonytalan. Nem merte használni azt a kezet, gondoltam, de aztán meg az jutott eszembe, hogy talán máshogyan érez ő azzal a kézzel. Minél tovább csinálta, annál inkább lankadtam. Van ilyen, mondta Emunah. Milyen, kérdeztem. Az első alkalommal gyakran fordul elő ez a férfikkal. Azért, mert még nem ismerik a nőt. Még zavarban vannak. Teljesen normális, mondta, meg kell szokják egymást az emberek, és tovább simogatott vagy legalábbis úgy tűnt, mintha simogatna, de nem éreztem semmit. Nem akartam még jobban elbizonytalanítani és azt mondani, hogy velem ez egyáltalán nem szokott előfordulni, vagy, ha igen, annak az első alkalom zavarához semmi köze. Kénytelen voltam magam intézni az ügyet. Aztán szeretkeztünk. Az ukrán lányra gondoltam, arra a csinos fekete siklóra, aki csípőre tett kézzel állt reggel a parton a bikinijében. Az ő testét láttam, az ő hangját hallottam, az ő sima bőre simult a combomhoz, és egy csepp büntudatot sem éreztem. Hajnalban ébresztett Emunah telefonja. Kinéztem az ablakon. Sötét volt. Lehunytam a szememet és megpróbáltam aludni még egy kicsit, de Emunah túl hangosan pakolt és zörgött a zacskókkal. Ismét kinéztem az ablakon. Már láttam a pálmaleveleket, már világosodott. A rottweiler járt a fejem-

ben, és hogy hogyan jutok haza. A sötétben ugatna, ha látná, hogy közelítek a parton, és az sem kizárt, hogy megtámadna. Arra gondoltam, hogy majd leülök a tengerparton és megvárom, míg kivilágosodik, és csak azután megyek haza. Remélem, látlak még, mondta Emunah. Szájon csókoltam és kiléptem a házból. A kutya még mindig ott feküdt az ajtóban. Lesétáltam a partra és megálltam azon a ponton, ahol a lapos partra kifutó hullámok visszafelé mozognak és nagy mennyiségű homokot sodornak magukkal. Néztem a vizet és vártam, hogy világosodjon. A kövek még feketék voltak. A növények szürkék. A hullámok kimosták a talpam alól a homokot. Eltűnt a lábfejem. Álldogáltam ott egy darabig és néztem a vádlimban végződő lábamat. Rágyújtottam, és kiszedegettem a csipákat a szememből. Az öböl még mindig szürke volt. Elindultam a bungalóm felé. Ahogy lépkedtem a kis köveket kerülgetve és Emunah hagymás leheletének ízét érezve a számban, egy fűrge tarisznyarákot pillantottam meg a homokban. Fogazott fogószervét maga előtt tartva nyolc lábával oldalazva sietett ki a vízből, hogy beássa magát a homokba. Pár másodperc alatt eltűnt. Megálltam a kis üreg felett. Eszembe jutott, amit egy helyi halász tanított nekem. Ha a rák beássa magát a homokba, és lezárja a bejáratot, akkor szél és eső lesz. Ha a rák homokbuckát hagy maga mögött, és nem zárja le a bejáratot, akkor erős szél lesz eső nélkül. Ha a rák lezárja a bejáratot, de nem egyengeti el simára a homokot, akkor eső lesz, szél nélkül. Közelebb hajoltam az üreghez. A rák nem zárta el a bejáratot és homokbuckát hagyott maga mögött. A szél még mindig ugyanaból az irányból fúj, de ahogy felnéztem, láttam, hogy a távolban a sziget nyugati csücskének hegycsúcsa már zöldbe borul, és szép lassan a sziklákon is megcsillan a napfény.

Gerlóczy Márton (Budapest, 1981) író, legutóbbi kötete: Létra (2013).

Fenyő Dániel

ÖREG

Szemével néma istenként
Tekint végi kertjén.
Testével harsányan dacol
A parázsló fiatalság,
De földtől piszkos keze remeg,
És lábából is elszökött már
Egy régi világ állati ereje.
Száradt testéről bőrostül
Marja le a múlt szerelmeit
Az idő.

Már egyiket sem ismeri fel,
Csak a megdagadt ujjra feszülő gyűrű
Emlékezteti szétkent
Tudatában keringő
Női fenségre,
Aki mostanra
Zsírzigetként úszik
A kihúlt leves felszínén.

A tányér mellett egykor
Csillogó evőeszközök
Kopott felületén
Szétzúzódik a napfény.
Kés, villa kanál –
A beletörődhetetlen béke
Kellékeit magához veszi,
És a levest nézve
Csendben meggyőzi magát:

Enni kell!

Fenyő Dániel (Kaposvár, 1996) a kaposvári Táncsics Mihály Gimnázium tanulója. Ez az első versközlése.

Turczi István

A FILOZÓFIA RÖVID TÖRTÉNETE

Kutyám, Metafi, a szokásos időben vonzol reggeli sétára. Az ébredő lények gyermeki kíváncsiságával bámuljuk, ahogy a Nap ma is újratekinti az eget. Telítődnek ragyogással, de feszül a póráz, máris tovább. Nem itt akar, nem is a sarkon túl, az újságos mögötti lámpaoszlop cserjékkel körülvett puha fénykoszorúja alatt, nem. A megszokás hatalmas mágnes. Metafi egy hónapja minden reggel egy *ficus religiosa* tövénél végzi a dolgát. Ami még legalább száz lépés, és az utolsó métereket rendre futva tesszük meg. Szabad kezemben fehér zászlóként leng a papírkendő, zizeg a nylonzacskó. Metafi nem aprózza el. Bízik képességeiben. Csak az állapotára koncentrál, soha nem látom védtelenebbnek. Felhúzott lábbal áll a teremtett természet közepén, és szarik. Teste börtönéből egyetlen szakszerű nyomással távozik a salak. A tiszta tevékenység pillanata ez. Lehajolok; ő mintha engedélyt adna, úgy lép el onnan. Hazafelé bölcs dolgokról hallgatunk.

Turczi István (Tata, 1957) Babérkoszorú- és Prima Primissima-díjas költő, író.

ÉS AKKOR BEMONDJÁK

Arra gondolt, ebben a pillanatban a legjobb helyen van. Egy tisztító. Patyolat-fiók, az üzletlánc egyik tagja, a Vízivárosban, a Fazekas utcában. Még jó néhány évvel azelőtt, hogy megszűnne az egész lánc, Simon sorban áll a tisztítóban, ugyanúgy, ahogy a budapestiek egy jelentős része, hosszú sorban, a préselt pozdorjalemezből készült, laminált pult mellett, amelynek fehér felülete itt-ott megsárgult és elvált az egésztől. Türelmesen áll és várja, hogy kiadják a papírba csomagolt tiszta ruhát. Kezében Patyolat-cédula, halványkék betűk és számok egy fehér cetlin. Fülében dallam: „...kapaszkodj meg kissé, Anyám, Patyolat-cédulánk elveszett, következképp odalett az összes ruhánk, itt állunk ruhátlan tehát”. Lába alatt intarziás csempepadló, a Patyolat vállalat emblémáját, a hattyút rakták ki járólapdarabkákból, a véletlenszerűen tört darabok olyan madarat formáznak, mint a futuristák képein az alakok, mintha mozgásban volna, és ezt a mozgást a felbomló, szilánkos kontúrok volnának hivatva megjeleníteni. Sorállás van. Mindig és mindenhol az van, hogy sor legyen, az előfeltétele a dolgoknak. Sor nélkül nincs szolgáltatás, a sor jelzi az igényt. Ha valahol nincs sor, akkor ott valami fölösleges történik, olyasmint adnak, ami nem kell senkinek. Július hatodika, forró nap, vagy csak meleg, nehezen dönthető el, a levegőben nehéz pára, ezen nem segít sem a leheletvékony ing, sem a rövidnadrág, az emberek ragadnak, hozzátapadnak egymáshoz, még úgy is, hogy nem akarnak össze-

érni. Simon áll a sorban, tapad ő is az előtte állóhoz. Masszát alkotnak, mint az elmúlt napok, amelyek számos eseményt és fejleményt rétegeztek egymásra, s amikor a legizgalmasabb néznivaló az állami televízió híradója lett, az a valami, amit korábban sose gondolt volna izgalmasnak, s ami inkább csak rejtvényfejtésnek volt alkalmas: hoz-e elmozdulást a párt akárhanyadik kongresszusa, vagy merevedés tapasztalható? De most minden nap történt valami, ami felülírta az előző napot, hetet, hónapot, évtizedet. Egy nyilatkozat, egy megbeszélés, egy kimondás, egy deklaráció. A megjelenő kifejezések felrajzolnak egy új kort, pluralizmus, ezzel a rövidke nyelvtörővel küzd mindenki, a zöldségestől a vállalatigazgatóig. És közben halottak nevei. Temetés, egy nagy fekete sor. Temetések egymásutánja volt ez az év, koporsók, gyászolók, rokonok, fejfák, feliratok, a nemlét feliratai. Még meghalni se lehet tisztességesen, hogyan lehetne hát újjászületni? Hősök tere, nagy, fekete koporsók, fekete oszlopok. Ez a temetés nem ért véget a temetés napján, azóta is zajlik. Temetés és kihantolás, parcellák, tömegsírok nyílnak fel, valóságosan is és az agyakban is, minden egyes halott, minden holt lény és élettelen dolog most kerül elő, és minden rettenetes bűn most derül ki. Összedrótozták őket és úgy, arccal lefelé. Aludni nem lehet, csak zaklatottan és csapzottan forgolódni, vagy ájultan heverni a meleg miatt, meg a sok eltemetlenség miatt, most kellene lezárni mindent és új lapot nyitni, lesimítani a napló fehér lapját. Most kellene kiásni valamit és a helyébe valami mást dobni a gödörbe, elszámolni annyi mindennel, standolni, ceruzát elő a fül mellől, kockásfüzet, keménypapír alátét eggyel hátrébb, és tessék írni. Simon hozza a szennyest és kiváltja a tisztát. A szennyes ruha egy sporttáskában van, Le Coq Sportif, nagy kincs az ilyesmi, és persze praktikus is, sötétkék táska, fehér betűk, mi az, hogy sportif, az az „f” elég hülyén néz ott ki. Fülcs, kék táska, régi, repedezett a műbőr, a Franciaországban élő ismerősöktől kapta, ebben hozza a szennyest, és ebben viszi majd el a tisztát. Akivel összetapad, az előtte araszoló, éppen elélné a pultot. Szól a rádió.

Őnök a Déli Krónikát hallják, híreink következnek. És akkor bemondják. Egyszerűen, simán, hogy meghalt. Elhunyt. Az emesempé elnöke. Abbamarad a mozgolódás a sorban, megszakad az araszolás. Kádár meghalt. Mindenki néma, mindenki figyel, az összetapadt emberek, az eleven, izzadt massa megdöbbenve, lemerevedve hallgatja a hírolvasót. Ha meghalt, akkor tényleg vége. Akkor ennek a korszaknak vége. A nyolcvanas éveknek, a rendszernek, a kommunizmusnak, az egésznek, úgy, ahogy van. Ahogy nincs. És éppen most halt meg, most, hogy megvolt a temetés, az a bizonyos temetés, azoké, akiket összedrótoztak és arccal lefelé temettek el a tömegsírba, azoknak az embereknek meg-

volt az újratemetésük, a rendes temetésük, a végtisztességet, ahogy mondják, azt megkapták végül, méghozzá a város legnagyobb terén, a feketébe borult téren, a mártírok egymás mellett sorakozó koporsóival. Még tudnia kellett, hogy ez megtörtént. Hiszen megérte ezt a temetést, és nem lehetett annyira rossz szellemi állapotban, nem lehetett annyira eszement, hogy ne jutott volna el az agyáig, ne fogta volna fel, hogy mi történik, hogy azt az embert temetik újra, akit kivégeztetett. Nem sokkal később pedig ő hal meg, távozik, eltakarodik, és nemsokára jön majd az ő temetése. Ez pont olyan, mintha ő elpusztulna és a másik, a rég halott pedig feltámadna. Nem lehet másképp zárni ezt a korszakot. Simon megrendül. Aztán eszébe jut, hol is van. Fazekas utca, Patyolat, azaz egy tisztító. Hol máshol kellene kezdeni az új időszámítást? De aztán a forróság, a megalkuvásmentes napfény visszarántja. A Fazekas utca mindig is mediterránnak tűnt neki, az utca végén olyasfajta modernista lakóházakkal, amelyeket Dél-Olaszországban látott, az a tájolás, azok az ablakok és redőnyök, mintha csak arra tervezték volna itt a házakat, hogy örökös lesz a napsütés. Mintha Budapest is nyári város volna, csak a langyos tavasz és a meleg nyár váltanák egymást, és a házfalak színe, a balkonok mérete, az utcaszélesség mind ehhez kellene, hogy igazodjék. Szomorú mediterrán. Mint egy félbemaradt modernista városfejlesztési kísérlet Szicíliában vagy Spanyolországban, Jugoszláviában. Mint Rijeka álmos utcáján a belváros felé, a Mali Neboder nevű lekerekített lakóház, vagy Újvidék lakótelepi negyede a főpályaudvarnál, az az impozáns, nagy lendülettel felhúzott falanszter. Ott, az egyik mellékutcában még disznószírból megformált Tito-portrét is látott egy hentesüzlet kirakatában, pedig a nagy vezető akkor már nem élt. Vagy éppen ezért jelent meg, maradt ott a kirakatban a zsírfej? Elgondolkodott egy percre az újvidéki húsbolt maszatos üvege előtt arról, mi az, hogy ragaszkodás. Mi az, hogy hit? És ez a halál, itt és most, a mediterrán Budapesten, az eseménytörténet felforrósodott áramlásában, mit jelent? Nincs trauma, nincs öröm sem, a tisztító csendes, újra csendes, a Kossuth rádió déli hírműsora hallatszik csupán, a Panasonic rádió-magnó készülékből.

Tessék kérem, ki a következő? Simon elbambult egy pillanatra, de most átnyújtja céduláját. Kádár portróját már nagyon régóta nem lehetett látni sehol, pár éve még május elsejéken a Moszkva téren állt néhány nagy tábla, Kádár, Lázár, Losonczi. Zsírból talán sosem formázta meg senki ezeket a fejeket, pedig a zsír errefelé is létfontosságú dolog. Fehér kenyér, só, pirospaprika, zöldpaprika. A zsíros kenyér alapmotívum, s most, hogy végigfuttatja fejében az elmúlt pár évet, vissza-visszatér. A laktanyában ritka, szinte ünnepi helyzetekre emlékszik, amikor efféle csemege jutott nekik. Április negyedike. Pedig a zsírosdeszka alapszol-

gáltatás. A bevonulása előtti utolsó nyáron az Izsáki borozóban ez ment, fehér kisfröccs és zsírosdeszka. Muszáj volt ötösré érettségiznie matematikából, egyszerűen tilos volt rosszabbat kapnia, ha a műszakira akart menni. És amikor holtfáradtan kijött az írásbeliről, beszédült az Izsákiba, fehér ing, nyakkendő, sötét nadrág, kért egy fehér kisfröccsöt és egy zsírosdeszkat, pirospaprika, só, némi hagyma, a pultosnő számára sem volt kétséges, hogy megérdemli – és már ki is szolgálhatta volna, hiszen éppen elmúlt tizennyolc –, felnézve a poharak törölgetéséből és kigombolt dzsörzé blúzából, azt kérdezte: Hogy sikerült? Simon visszanézett a pultosnőre: köszönöm, azt hiszem, megvan. Na, akkor jó, válaszolt a pultosnő, és törölgette a poharakat, a melle lendületesen mozgott jobbra-balra a törölgetés ütemére. Ekkor szólalt meg a déli harangszó, egészen halványan, de lehallatszott az Izsáki szuterénjébe, a mellek pedig, mint a harang nyelve, jobbra-balra, Simon belefeledkezett a látványba. Déli harangszó, most is, a tisztítóban. Kedves hallgatónk, a Déli Krónikát hallják, hetvenhét éves korában elhunyt Kádár János, a Magyar Szocialista Munkáspárt elnöke. Ez a titulus, hogy elnök, ez sem olyan régi, mert előtte sokáig a párt központi bizottságának első titkára volt. Titkár, ami alacsonyabb pozíció, mint az elnök, miközben persze magasabb, az a legmagasabb, vagyis aki titkárból elnök lesz, felfelé bukik. Kádár abgewählt – ezt a tömör címet sem olyan régen, nyolcvannyal májusában, egy álmos napon, a nyugati határszélen levő laktanyában pillantotta meg, egy Orion színes televízióon. Valahogy ott ültek, többen is, az osztrák tévé adását nézték, de hogy miért éppen azt, arra nem emlékszik. A magyar tévéen – a két adóból az egyik – a borzok életéről szóló film ment, félóránként megígérték, hogy hamarosan beszámolnak az MSZMP kongresszusáról, de csak nem számoltak be róla, borzok voltak, aztán zongorázás, pedig ha zongorázás van, ha indokolatlanul hosszan játszanak borús darabokat, akkor tényleg valami készül. Vagy már el is készült, csak a bejelentés késik. Az osztrák tévé előbb adta hírt: Kádár abgewählt. Tudomásul vették, mentek csocsózni, valaki jön majd helyette, nem nagy ügy, legfeljebb az látszik, hogy már az emeszempé sem kér belőle. De ki jöhet? Grósz? A csocsóbajnokság izgalmasabbnak tűnt, aztán Simon azt is megunt, és felment a sportpályára futni. Most, hogy már erősen vágta a centijét és megritkultak a kötelező beosztások, szolgálatok is, feljárt ide futni. Fennsík, sehol egy árnyékot adó fa, csak sporteszközök, akadályok és maga a futópálya. Tíz-tizenkét kört futott, hol egyedül, hol másokkal, ha már pólóedzésre nem engedik ki, legalább ez legyen. Pedig eleinte még kiengedték. Aztán az egyik fiú nem jött vissza időben, kint aludt egy nőnél és csak reggel került elő, a főnökök meg letiltották az egészet, az egyesület is hiába írt leveleket, fölösleges volt. Simont nem izgatta

a dolog, egyszer ezt is abba kell hagyni, az egyetem alatt nem megy majd úgyszem, idő se lesz rá, gondolta, itt meg, ha nem engedik, akkor nincs mit tenni, és legalább kísértés sincs, hogy lejárjon az uszodába. Így hát futott, pedig utált futni, a monotonitása az úszóedzésekre emlékeztette, de ott legalább volt víz. Itt csak salak, tűző nap, lent a legénységi épületek piszkosbarna tömbjei.

Kádár halott, de mikor hal meg ez az egész? A tisztítóban állva, az izzadt, hosszú sorban szinte hihetetlennek tűnt számára, hogy a piszkosbarna tömbök ott vannak még, nem omlottak össze, ott van a poros futópálya is, az ovális salakpályán belül az akadályokkal, amiket a kiképzésnél használtak, hogy mindezek ott vannak, érintetlenek, beleépülve a zalai dombságba, hogy nem takarították még el, nem derült ki az egész árulás, a teljes, mocskos ügy, mindaz, ami ott zajlott, a megalázások és megveretések, s hogy az egész romlott és bénult rendszer nem lepleződött még le. Nem, persze, semmi sem lepleződött le. Kádár halt csak meg. Először abgewählt, aztán gestorben ist. Rozzant, hibbant vénember, akinek a neve nem jelent többé rendszert, nem szimbolizál semmit, nem jelent sem veszélyt, sem akadályt, sem semmit, csak korszakot. Elmúlt érá. A Patyolat-cédula jelent valamit, meg a rajta levő számok.

Kádár halott. A tisztítóban az emberek nem rezdülnek, nem is szólnak egy szót sem. Itt kellett meghalnia, ezen a ponton, egy drámai ponton. Volt, nincs. Most akkor már tényleg muszáj lesz valamit csinálni. Most mindenki úgy érezheti, hogy az a valami már csinálva van, már csinálódik, ennek eredménye a halott Kádár, sőt már közös eredmény. De eredmény nincs, egyelőre nincs, űr van, fekete, mélységes, ígéretes űr. Simon odalép a pulthoz, a mögötte álló munkaköpenyes nő elkéri a céduláját, láncon lógó szemüvegét felemelve, kissé hunyorítva nézi meg, mi is áll azon a cédulán. Félek, hogy ez mára nem lett meg. Tesék visszajönni holnap tíz körül – mondja.

Nagy Gergely (Budapest, 1969) író. Végzettsége szerint dramaturg, fiatal éveinek nagy részét rockzenekarokban töltötte, mint basszusgitáros. Jelenleg szabadúszó újságíró, szerkesztő. Három prózakötete jelent meg.

Skobrák Máté

IDEÁLIS ÍV

minden egyes
pillanatban a pálya
összes szakaszán
tartani kell a szükséges
műveletek pontos
sorrendjét és adekvát
időzítését a lehető
leggyorsabb de szinte
soha nem a legrövidebb
útvonalon történő
haladás
érdekében
a pályáról való
kisodródás után
a visszatérés
nem megengedett
kellő rutin
híján rendkívül
kimerítő a folytonos
feszült figyelem fenntartása
a kanyarodás közben
fellépő különböző
irányú és meglehetősen
nagy erőhatások
elviselése pedig komoly
fizikai állóképességet
kíván
a lehető legkisebb
sebességvesztés
és a legkorábbi
kigyorsítás
a cél

ha a kanyarodás
sebessége túllép egy
határt amely határ
az adott kanyar
ívét legjobban
közelítő kör
sugarának
függvényében
alakul
az ideális ív

- a. nem tartható
- b. nem létezik
- c. a pályán kívülre kerül

Barlog Károly

BOHÓC

Kihallgatták már a szemtanúkat? – kérdezte a helyszínre érkező rendőrtiszt.
– Azt hiszem, uram, nem voltak szemtanúk – mondta elhaló hangon a járőr, miközben borostáját sercegettette.

– Azt hiszi? Hinni a templomban kell! Na, szaladjon és kerítsen nekem egy szemtanút! – üvöltötte a tiszt.

– Igenis, uram – mondta gépiesen a járőr.

Sötét volt minden, csak a távolban pislákolnak a város fényei. A rendőrtiszt közelebb lépett az egyik roncsához, figyelte a buszsofőr tanácstalan tekintetét, azt, ahogyan ez a tekintet az aszfaltba fúródik. A sofőr mellkasából jókora üveg-szilánk állt ki. Olyan volt, mint egy egyenlő oldalú háromszög. A rendőrezre-des arra gondolt, igen, a halálnál senki nem tiszteli jobban a geometriát. És ta-lán ettől is olyan szép a halál, hogy körülötte minden tiszta, minden lenyomoz-ható, minden részlet előbb-utóbb a helyére illeszthető, megfejthetők a szándé-kok, visszafejthetők a szálak egészen a keletkezésig, a születésig, a nemlétig. Ta-lán ezért lett ő is rendőr, mert így intim közelségbe kerülhet a halállal, bármi-kor belebámulhat a pofájába, kémlelheti a tekintetét, mint ahogyan most ezét a sofőrért, ezeket a fénytelen kék szemeket, amelyek nemrég még a felfestett aszfaltcsíkokat figyelték, s azelőtt, lehet, egy pincérnő dekoltázsába bámultak bele, vagy a híradót nézték.

Skobrák Máté (Budapest, 1990) az ELTE Tanító- és Óvóképző Karának hallgatója.
Ez az első folyóiratkiadása.

– Elnézést, ezredes úr! – harsant fel a tiszt háta mögött a fiatal járőr hangja. – Azt hiszem, találtam valami érdekeset.

– Az isten áldja meg magát, Szabó, már megint *azt hiszi!* Mit hisz? Na, mondja már!

– Ott a másik roncs alatt! Azt hiszem... Pardon, határozottan láttam, hogy ott fekszik egy bohóc.

– Síró?

– Hogy mi?

– Síró vagy vidám bohócot látott, maga idióta?

– Nem sír és nem is nevet, ezredes úr. Az a bohóc már jó ideje halott.

Gábor a konyhában ült, az *Élet* és irodalmat olvasta. Ezt csinálta minden pénteken. Reggel hat negyvenötökor felkelt, felöltözött, és átsétált a közeli újságoshoz. Megvette a lapot és mire visszaért, épp lefőtt a kávé. Az újságot a felénél kettéválasztotta és az első tizenkét oldalt szertartásosan a kukába hajította. Engem nem érdekel az *Élet*, mondta ilyenkor. A felesége ettől minden alkalommal ideges lett.

A gyerek negyed nyolckor már az előszobában toporzékolt. Nem akarok oviba menni nem akarok oviba menni nem akarok – üvöltötte. Gábor idegesen nézett fel egy Lukács Györgyről szóló esszéből, aztán mintegy ellentámadásként hangosan olvasni kezdett: „Íme a szöveg hely, ahol az emberiség valóban úgy jelenik meg mint kollektív szubjektum, melynek éppúgy van »Én«-je, mint az egyes egyének. Az egyes »Én« kitágítható általános »Én«-né, de megfordítva, magába is fogadhatja az általános »Én« tapasztalatait”.

– Te teljesen hülye vagy, bazmeg! – rikácsolta a feleség. – Tedd már le azt a kurva újságot és legyél legalább tíz percig családapa!

Gábor felpillantott a feleségére, majd az üvöltöző gyerekekre nézett, aztán vissza az újságba – hét bekezdés választotta el őt a cikk végétől. Óvatosan összehajtogatta a lapot, körmével bevészte a papírt ott, ahol abbahagyta az olvasást, felállt, és odasétált a gyerekekhez.

– Aztán ne halljak rólad semmi rosszat! – mondta. – Ha jó fiú leszel, apa vesz neked kindertojást.

– Sűrű napom lesz – fordult oda a feleségéhez –, ha kérhetlek, ma inkább ne hívj!

A feleség fújtatott a dühtől, de egy szót sem szólt. Gábor óvatosan tette be az ajtót, előbb arra a hét bekezdésre gondolt, a Lukácsról szóló esszé bekezdéseire, amelyek várják őt, aztán meg Barbarára, a feleségére, arra, hogy mikor csúszhattak el ennyire a dolgok. Valamikor szerette Barbarát, sőt, egyenesen rajongott érte. Barbara olyan tisztán látja a dolgokat, mint senki más; Barbara azonnal el tudja dönteni egy szövegről, hogy jó vagy gagyi; Barbarának olyan arányérzéke van, mint egy reneszánsz festőnek; Barbara csak jó zenét hallgat – valaha ilyeneket mondott a barátainak. És szinte mindenben Barbarára hagyatkozott, úgy érezte, ennél nem is cselekedhetne helyesebben. Aztán jött a gyerek. Barbara pedig megváltozott. Nem rosszabb lett vagy jobb, hanem más. Nem lehetett vele többé Sosztakovicáról vagy Unamunóról beszélgetni, azt mondta, ezek őt már régóta nem érdeklik.

Gábor taktikát váltott, nem erőszakoskodott többé sem zenével, sem szöveggel. Várta, hogy egyszer majd ismét felébred feleségében a kultúra iránti igény, hogy egyszer majd újra azt kéri, tegye már föl azt a Ligeti-lemezt, vagy olvasson föl neki Huelle Castorpjából. Persze, nem történt semmi, és mielőtt még Gábor észhez kapott volna, már a Kálvin téren smárolt egy volt diákjával.

A bohóc úgy nézett ki, mintha egy McDonald's-reklámból lépett volna elő. Egyszerre volt ijesztő és védtelen. Neki semmi köze nem volt ehhez a kurva sztorihoz – motyogta maga elé a rendőrezredes –, egyáltalán mit kereshetett itt, két falu között, a sötét éjszakában? A bohóc fehérre mázolt arcán átütött a halál utánozhatatlan színe. A csokornyakkendő hosszanti tengelye tökéletes derékszöveget zárt be az áldozat gerincével. Már megint ez az átkozott geometria – mondta ki hangosan a tiszt. A helyszínelők erre fölkapták a fejüket. Mit bámulnak – üvöltötte –, végezzék a munkájukat!

Rita korábban kifejezetten utálta Gábort, olyan embernek tartotta, aki túlhangsúlyozza önnön fontosságát, és folyton saját hihetetlen műveltségére reflektál, bármiről is legyen szó. Kezdetben nem is járt be Gábor óráira, helyette inkább a Mátyás utcai Maláta Bisztró penészes pincelevegőjét tüdözte mélyre és közben Gojirát hallgatott. Így mégiscsak egyszerűbb volt minden – Gadamertől,

Lacantól és Derridától ugyanúgy hányni tudott volna, mint a Maláta olcsó sörétől; ez az utóbbi mégis kevésbé tűnt megterhelőnek, ezért ezt választotta.

Múltak a hónapok, már majdnem véget ért a szemeszter, amikor egyszer ittasan elvétette az ajtót és a Maláta Bisztró helyett a Frisco lépcsőjén ment le. Gábor épp néhány vadbölcészt korrepetálhatott, legalábbis erre hasonlított leginkább a diskurzus; „az észlelés, tehát az igaznak vevés, nem abban áll, hogy különböző érzéki benyomásokat gyűjtünk, hanem – mint maga ez a szép kifejezés is – azt jelenti, hogy valamit igaznak veszünk. Mit is jelent ez, tulajdonképpen? Hát azt, hogy – figyeljük csak, uraim, mit mond a mester – ami az érzékeknek megmutatkozik, mint valamit látjuk és valaminek veszünk”, szavalta Gábor szertartásosan. Rita először majdnem elhányta magát, aztán próbált nem tudomást venni az ingerről. Hintázott a széken, majd a fejét mélyen előrehajtotta és figyelte a tanár szavait. Ekkor jött rá, hogy Gábor egyáltalán nem akar felválni a tudásával, hanem ezek a mondatok mélyen benne vannak, hozzá- vagy belénőttek, akár valami új belső szervek, mint egy új máj vagy vese.

Gábor a Lukácsról szóló esszé végéhez ért. Előkotorta köntöse zsebéből a mobiltelefonját, tárcsázott.

– Halló – szólt a készülékbe egy elhaló, túlvilági hang.

– A szövegnek emberi formája van, a szöveg egy alak, a test anagrammája? Igen, de csak az erotikus értelemben vett testünké. A szöveg öröme nem igen redukálható grammatikus (fenotextuális) működésére, ahogy a test öröme sem redukálható a fiziológiai szükségletre – mondta a kagylóba Gábor.

– Úristen, tanár bácsi, te be vagy tépve? Kávét előtt vagyok, most ébredtem, te meg itt Barthes-ot idézel nekem! Nem vagy komplett! – válaszolta nevetve Rita.

Gábor szerette, ha Rita *tanár bácsinak* nevezi, olyankor mindig elborult az agya; most is, ahogy végigsimította a köntöst a hasa alatt, érezte, amint feltámad benne a pedagógusi ösztön. Szerette, hogy Rita ilyen – átlagon felülően – okos, hogy itta minden szavát, hogy figyelt rá. Hogy mellette fontosnak érezhette magát, nem úgy, mint otthon, ahol csak porfogó volt. A gyerek folyton nyavalygott, hisztizett, toporzékolt, Barbara pedig ahelyett, hogy csitította volna, tovább hergelte. Ritával minden olyan könnyűnek és kiszámíthatónak tűnt.

– Milyen jó lenne, ha most itt feküdnél mellettem – mondta Rita.

– Igen, tudom, de... – kezdte volna a mentetegetőzést Gábor, Rita azonban közbevágott.

– Mikor hagyod már ott végre őket? Azt mondtad, legyen türelemmel, hogy pár hét az egész, és összeszeded magad... Én ezt már nem... – itt félbehagyta a mondatot, mert érezte a párbeszéd komikusan sablonos voltát. Rita semmit sem utált jobban, mint a sablonosságot, az ezerszer elismételt, agyonhasznált mondatokat, amelyek mögül már régen eliskolt a tartalom.

– Igazad van – mondta Gábor –, teljesen igazad. Ma beszélni fogok Barbarával, ígérem. Ma végre kettesben tudok veled lenni, nem lesz ott a gyerek, és akkor mindent elmondok, úgy, ahogy van. Ígérem, hallod?

Ekkor a vonal megszakadt.

Az ezredes azelőtt csak filmekben látott ilyen megengedő, jótékony eszöszítást. A bohóc arcáról komótosan folydogált lefelé a festék. Lassan végeztek a helyszíneléssel, a buszsofőrt már gondosan elcsomagolták, a zsák részén át az ég felé meredt az egyenlő szárú háromszög. A felismerhetetlenségig összetört személyautóból – mely alól korábban a bohóc is előkerült – két holttestet emeltek ki a tűzoltók.

Két, a gondtól sűrűn barázdált arc. Mintha most, pár órával a haláluk után is idegesek lennének valamiért, mintha most is pörölné egymással a két lélek. Nézte őket a rendőrtiszt, de sehogy sem tudott felfedezni körülöttük, bennük semmilyen geometriai szabályosságot.

Kék színű nejlonszákkal terítette le a bohóc testét.

– Síró bohóc volt – vetette oda a fiatal járőrnek –, síró bohóc, aki folyton erőszakot tett magán, mert sokszor kellett erőltetnie a nevetést.

Szürke Nissan Almera horzsolta végig a somogyi éjszaka testét, szakaszosan, időről időre eltűnt a 67-es út vattaköd-pamacsaiban, majd ismét kibukkant, akár egy játékos delfin a habok közül. A rádióban a *Love me do* szólt a Beatles-től, Gábor a kormányon verte az ütemet.

– Na, és hogy tetszett a darab? – próbált kontaktust teremteni a feleségével.

– Oksanen nem színpadra való, szerintem, vagy mindenesetre nem így – mondta Barbara; szemében sárgán vibrált az autórádió fénye.

– Olvastál te egyáltalán valamit Sofi Oksanentől? – kérdezte ingerülten Gábor.

– Na, hagyd már!

Gábor próbált lenyugodni, figyelte az utat és azon gondolkodott, hogyan is kezdjen hozzá a mondanivalójához. El kell mondania Barbarának, hogy szerelmes. Ezt talán Barbara is megértené, vagy mindenesetre könnyebb lenne, elvennie az élet a dolognak, ha így kezdené: szerelmes vagyok egy lányba... Most már csak a megfelelő pillanatot kellene eltalálni. Talán, ha lenne valami jel, ami egyértelművé tenné, hogy *most* van az ideje annak, hogy.

Nézte a szaggatott vonalat, olyan volt, mintha valami hanyag isten fércelte volna föl ezt az utat. A következő pillanatban valami furcsán vibráló jelenségre lett figyelmes alig pár száz méterre maguk előtt, olyan volt, mint egy... igen, mint egy bicikliző bohóc. A jel – gondolta –, itt az idő, hogy végre elmondja! Fejét pontosan 45 fokkal fordította el az anyósülés felé, így egyszerre figyelhet- te az utat és a felesége arcát. Átfutott az agyán, hogy még sohasem látta a feleségét ilyen szépnek.

– Barbara, nézd, én...

Vajna Ádám

NYUGATI-ÖVCSATORNA

egy kitalált folyó
egy combba ültetett műér
nem fertőződött el, nem gennyesedik
engem itt nem hattyúk neveltek

apákat láttam minden horgászhalóban
kéjes gyönyört a vergődésben
és tudtam, hogy ők is utálnak engem
de én horgászni sohasem fogok

mert isten az a kiszáradt hal a parton
és a sínek kivasalt glóriák
de én nem látok elég messzire
elhinni, hogy összeérnek a végtelenben

akik ezt tudják nem itt halnak meg

de én még mindig csak nézem ahogy
a sirályok ütik a levegőt
itt ezt repülésnek hívják
itt a Balatont tengernek hívják

és engem ide senki sem teremtett

Barlog Károly (Zenta, 1986) balatonendrédi író. 12 éves kora óta él-hal a punkzenéért. Idén jelenik meg második kötete.

Vajna Ádám (Budapest, 1994) költő, skandinavisztikát hallgat az ELTE BTK-n.

HÚGYOS AZ ÉGBOLT

a kiképzés, mert ez így megy, alighanem véget ért,
bármilyen történések (és meg is történik, az kurvaélet),
csak az elvárás maradt meg, ennek bizony reszeltek,
eseménykényszer a teljesítményhorizonton,
amikor már az emlékezés is luxus;
talán korszerű a kesergés,
de a megjelenítés végképp idejétmúlt,
csendes éjjel megszállnak és leszarják a szememet,
most derül ki, hogy semmivel küzdöttem egész életemben,
a világ üres, mint egy szív, mégis hallom a műholdakat,
lebeszélésben utazom, bár inkább kutyák lesznek azok,
aludj csak, én majd átkozom az istent,
és már bánod, hogy nem nekem akarsz elmondani mindent,
hanem csupa ismeretlennek a semmit;
valahogy mégis azt kell éreznem, elfelejtettem valamit,
ahogy nevetni is immár;
unom a sóvárgást, mert csak várok, hiába, holmi válaszokra,
elegem van a magasztos érzésekből,
valaki egész jól láthatóan kezd meghatódni önnön nagylelkűségétől,
akkor mégis maradok inkább az integrálszámításnál,
középszerű, túrhető, primitív függvény vagyok,
aki szeretné, ha valaki egyszer ráköszönne,
és azt mondaná: „neked vettem ezt a tehenet”,
szurkálásra ideális;
felhőtlen borult ég fölöttem,
az egész élet egy szép nagy félreolvasás,
kósza csillagok bennem.

A SÉRÜLT

Bal kéz, gyűrűsujj fölötti bütyök – egy kb. 2 cm-es, S alakú heg és egy kisebb, kb. fél centis, ívelt.

Óvoda, a gyűlölt bőrtalpú cipő. Fölkunkorodó, csúcsos orrú, mintha a Kis Mukkból szedték volna. Azonnal befeszült, amikor először meglátta és megtudta, hogy azt kell bent viselnie. Aztán tombolt. Apja végül valahogy ráerőszakolta.

Egyszer egyedül volt már csak az óvodában. Valamilyen okból futott. A sima bőrtalpon elcsúszott. Bütyökkel érkezett valamelyik, már az asztalra felrakott kisérek kiélesedett vas lábába. Nem varrták.

Bal kéz, mutatóujj, első ízület, kézfej felőli oldal – egy kb. 2,5 cm-es, hajlott Y alakú heg.

Kb. 23 éves. Vasúti magasfeszültségű távvezetékartó oszlopok festéséből él. Derekán széles öv, azon karabiner, azon lógott a vödör festék. A vödör festékbe hosszított nyelű ecsettel lehetett csak belenyúlani. Az átalakítást ők maguk végezték. Méretre vágott kábelbehúzó csövet lágyítottak meg tűz fölött, ebbe tolták bele a láng fölött meggörbített nyakú, rövid nyelű ecsetet. Ha elkopott a szőr, akkor ecsetfejcsere történt. Egy új ecsetnek le kellett szedni a fejét, és az elhasznált régi helyére kellett helyezni. Először le kellett feszegetni csavarhúzóval a fémköpenyeket, le kellett venni a fejeket, majd az újat a régi helyére kellett helyezni. Feszegette tehát egyszer lefelé a cserélendő fej fémét, amikor elakadt a csavarhúzó. Súlyt adott rá, a fémköpeny megadta magát, a csavarhúzó megug-

rott, és rohantában kihalított és kihajlított egy kis pengét a fémköpenyből, amin azonnal át is szaladt a mutatóujja. Föl lehetett hajtani egy V alakban kihalított festékmocskos húsdarabkát. Ez a lifegő rész aztán tűrhetően visszafortt.

Bal kéz, hüvelykujjtő, külső oldal, kb. 2,5 cm-es, V alakú heg.

20-22 éves. Akkoriban se volt semmije. Az volt a vagyona, ami rajta volt. Egy pár (általában rongyos) cipő, egy nadrág, egy ing, egy kabát (zokniya pl. és alsónadrágja nem volt). Ott aludt, ahol lehetett. Annyit teljesített ezért, amennyit kellett. Az egyik helyen pl., ahol őt nem szerették, tűzifát aprított cserébe. Volt egy rossz mozdulata. Csontot pont nem ért a fejsze sarka, de tobozpikkelyszerűre kinyitott az igazgató kézen egy kis húst. Visszahajtotta, visszazótt.

Bal kéz, tenyér, hüvelykujj alatti párna, kb. 6 cm-es, majdnem egyenes heg.

Lehetett 33 éves. 10 éve fix kapcsolatban élt. A másikuk lakásában. Épített oda egy galériát, fölkerült a vázra a farostlemez, de itt-ott kilógott belőle egy kevés. Szikével kezdte lefaragni a túlnyúlásokat. Magasan a feje fölött dolgozott, beleadta a mozdulatba a teljes erejét, amikor kiugrott a szike, és lendületből végigvágta a levegőben egyensúlyozó bal tenyerét. Izmot, csontot nem ért, csak a borsókás zsírszövet nyílt szét. Varrták.

Akkori, biciklisfutár állását a gyógyulási időszak miatt veszítette el. Ugyan már és még munkába állt, ám zenekarával egyhetes külföldi turnéra indult. Megkérdezte a főnököt, hogy bennhagyja-e a futártáskáját vagy hazavigye, mire a főnök (maga is zenész) ránézett: „Te nem jössz többet dolgozni” – és már végezte is tovább a papírmunkát.

Bal kéz, mutatóujj, alsó ujjperc alatt, tenyér felőli oldal, 1 cm-es, Y alakú heg.

Kiugró rókafogó fűrész. Gondnok volt egy iskolában. Az iskola egy lakótelepi földszintes paneltömb volt. Körülötte gyeplő is alig. Ő pedig, ha már ott lakott, elkezdett fákat meg bokrokat telepíteni az épület köré. A legádázabb elenségnak a mindenkor fűnyírók bizonyultak. Hat évig pátyolgatott csemetéket végeztek ki, ítétek lassú elhalásra egy tizedmásodperc alatt, amikor lazán hozzáérintgették szerszámuk forgó vágószálát a csemeték kérégéhez, lehántva így őket körben, tetszőleges szélességben, megszüntetve így a nedvek visszafelé áramlását. Az egyik elsorvadt fagyerekhulla eltakarítása közben érte a baleset.

Bal kéz, hüvelykujj, köröm erősen barázdált, holdacska aszimmetrikus.

Legyen 30 éves. Nagyszínpad építésében vett részt. Többek között fémidomokat kellett adogatnia emeletről emeletre. Az egyik húszkilós járóelem a körömágyán landolt az élével. Az új körömnek már kissé mások lettek a tulajdonságai.

Jobb kéz, nagyujj, köröm, holdacska kissé aszimmetrikus.

Apjuknak inkább a borbányai szőlővel volt kapcsolata, mint velük. Ha kinn voltak is a szőlőben, akkor is csak gyomlálni vagy kapálni vagy szüretelni kellett (oltani pl. vagy szemzeni nem tanult meg). Az egyik szüreten kapta be az ujját egy pillanatra a szőlődaráló.

Bal oldali állcsúcs, kb. 2 cm-es, vízszintes heg.

Kisgyerek volt még. Hintázott. Repülő repült az égen. Nézte. Kirepült. Állal érkezett a vaskorlátra.

Jobb oldali fülcimpa töve, alig látható, 0,5 cm-es heg.

Nem emlékszik. Elmondásból tudja, hogy begyalogolt egy lendületben lévő hinta elé, ami fölszakította a fülét.

Nincs nyom.

Általános iskola, alsó, napközi, játszótér. Ülnek a nehéz vashintában. Az egyik szélen Hudák, a másikon ő. És akkor Hudák átmenet nélkül a fejéhez vágja a közepén lévő hintát. A napközis tanítónő kabátja alatt, fejével a puha pulóverben, nagy, anyai mellek közt éledezik. Szédül, tehát agyrázkódás, de a kabát alatt rendbe jön.

Nincs nyom.

Elmondásból tudja. Kiselsős, csúszik a jégen az udvari budisor mellett, az iskolaudvaron. Vele szemben egy sokadikos. Lepattan. Tarkóra érzék. Agyrázkódás, két hét kórház. Első kép az iskolaigazgató sötétkék Zaporozsece belülről, konkrétan a hátsó ülés és az ajtó. A második kép, hogy a kórteremben, tőle pár méterre egy hatalmas, fehér, öreg, női feneket mosnak egy lavórban. Hátulról látja.

Bal szemöldök közepe, nagyjából vízszintes, 1 cm-es heg.

Alsós. A kinyitott ablak alatt csinált valamit. Fölállt. Lendületből vette szemöldökre az ablak sarkát. Az orvosi rendelőben hiányzott a tű vagy a cérna a varáshoz. Örült.

Fejtetőn 3 cm-es, szabálytalan heg.

A sivar játszótéren betongyűrűkből épített alagút is volt. Jobb híján áthaladt rajta. Azt hitte, már vége, és kiugrott az utolsó idomból. Még pont nem volt vége.

Nincs nyom.

Az ügyesek a rakétamászóka tetejére is ki tudtak mászni. Egyszer az átfordulós figura közben megcsúszott, és kb. 2,5 méter magasból esett a gerincére az apró folyami kavicsal vékonyan fölszórt, kőkeményre tömörödött földre. Sikerült pontosan lapjával érkeznie, semmije el nem tört, ki nem ugrott, volt helyette viszont egy éber rémálom, amiben az ember, bármennyire is akarja, nem képes levegőt venni.

Bal láb, talp közepe, kb. 1 cm-es heg.

A hegyen történt, Vépustán, a tízház faluban. Az egyik elhagyott ház gyümölcsösében derített fel. Valamiért futva hagyta el az objektumot. Szándékos futása közben teljes súlyával érkezett a fű közt megbúvó valahai palánk deszkadarabjából kiálló rozsdás szögbe. Izmot vagy csontot szerencsére nem ért. Kisebb műtét volt az egész.

Bal lábszár külső oldala, kb. 15 cm-rel a térd alatt kb. 1 cm átmérőjű, tojásdad alakú heg, kb. 10 cm-rel alatta kb. 1 cm hosszú, macskapupilla alakú heg.

Kiskamasz. Valami rokon kertjében volt szalonnasütés. Unalmában üres csigaházakat dobált föl, majd próbált elütni egy régi vasnyárral. Egy különösen rossz mozdulat után a nadrágot átszúrva, a lábában állt meg a fém. Épp csak nem jött ki egy fél arasszal lejjebb. Nem fáj, tompa nyomást érzett mindössze. Fogta a szögletes nyársat, és próbálta kihúzni. Nem jött. Aztán lendületet vett, és úgy már jött. Ez se fáj. Lement a sütögetés még rendben, utána aztán elvitték a sebészetre, ahol az orvos alagúttá nyitotta a járatot, hogy ürülni tudjon. Olyannak érezte az érzéstelenítésen keresztül a turkálást, vagdosást, mintha valaki nadrágon át, tompa hurkapálcikával döfködné, csak nem kívülről, hanem belülről.

Jobb csukló, singcsont, külső ízületi büttyök kb. másfélszeresre nagyobbodva.

Figyelmetlenül szaladt a villamoshoz, és elrepült, ahogy egy fekvőrendőr részüjére érkezett a talpa. A jobb csuklója sínylette meg. Elment vele a megfelelő orvoshoz. Egy idős, szétrohányzott hangú, életunt doktornő jutott neki. Oda se nézett, ahogy hallotta, hogy csukló, már írta a röntgenpapírt. Egy másik helyiségben a röntgenes kisasszony az utasításnak megfelelően elkezdte beállítani a berendezést, a sérült viszont látta, hogy a csuklója problémamentes oldalán van a célt kijelölő kis fénykereszt, amit jelzett is, de a segéderő azt válaszolta, hogy ő csak azt csinálhatja, ami neki a papírra oda van írva. Akkor tehát a doktornőnek mondta el a kifogását, amikor az a képet már vizsgálta. – Bocsnat, de a csuklóm bal oldala lett megöntgenezve a jobb helyett. – Rajta van az is. Kenegesse Fastum géllal – és már nem nézett se a sérült kezére, se a szemébe, se még egyszer a röntgenképre. Már akkor túl volt az egészen, amikor a sérült először lépett a rendelőjébe.

Felső, középső metszőfogak lekopva egy valahai, V alakú kitérés fenékpontjának szintjéig.

A tejet vitte haza a tejvóból egy kannában. A lépcsőn elbotlott. A tej megmenekült, de ő a metszőfogaival érkezett a lépcső élére. Aztán – talán azért, mert mindig a fogával végezte a manikűrt, vagy azért, mert később már a haját is rágta – végül egyenesbe került a két metszőfog.

Bal láb hüvelykujj, 2. ujjperc közepe, egyenes, 1,5 cm-es heg.

Óriásplakáthoz szereltek össze és állítottak föl táblákat, és az egyik hosszú, sínszerű fémidom a lábujjába csúsztott. Át a cipőn. A csont állította meg. Szépen gyógyult a seb, már csak egy piros heg volt, amikor ugyanúgy, ugyanoda érkezett egy nehéz alkatrész. Lassú folyású, sűrű, fekete vér fakadt az újra kinyílt sebből. Más típusú, ájulós fájdalom kísérte.

Lágyék bal oldala, kb. 10 cm-es műtéti heg.

Sérvműtét. Reggel fél nyolcra rendelték be. Nem gondolta, hogy ennyire szigorú menetrend szerint történnek a kórházban az események, úgyhogy egy fél órával később csekkolt be. Már átöltözött, amikor berontott a főorvos, kiabálva felelősségre vonta a késésért, majd megfenyegette, hogy most már nem tudja, melyik nap fogják tudni műteni. Persze két órán belül csak akadt hely, és meg is csinálták gyorsba. Valami idegpályát a sietésben átvághattak, mert két évig nem volt rendes bőrérzékelése a bal combja külső felén, plusz úgy kellett toloszékben kitolni őt a kórházból az autóhoz, mert 4-5 lépésnél többet nem bírt megtenni, azt is görnyedten és futva, mert kibírhatatlan, égő fájdalom nőtt minden lépéssel egyre nagyobbra a combizmában, úgyhogy pár méterenként le kellett guggolnia, ha bárhová tartott, és ott pihennie kellett fél perceket. Hónapok múlva volt képes újra egyszerűen, pihenőpontok beiktatása nélkül gyalogolni. A sérvecske újra akkora, mint a műtét előtt volt, de most már nem mer vele szakemberhez fordulni.

Jobb kéz, nagyujjtő, jobb oldalt kissé megnagyobbodott büttyök.

Jellemzően sose focizott. Ő kapus volt. A középiskolában egyszer ellőtték a jobb nagyujját. Gipsz. Akkoriban a Hobo Blues Bandet nem engedték be Szegedre, ellenben beengedték Balástyára, a szomszéd faluba. A sérült ott, a vasút melletti kultúrban próbálta ki a csapolást, és mindjárt a gipszelt kezével. Semmit nem érzett ettől, és semmi egyéb megerősítést sem kapott, úgyhogy örökre megszűnt aktív közönségnek lenni.

Jobb könyök, a bőr alatt mozgatható csontmorzsalék, a könyökcsúcs teljesen lekerekedett.

Színház. Napjaink. Egyik jelenetében kezében fegyverrel vetődik, és jobb híján a jobb könyökére érkezik. Úgy gömbölyödik odabenn a könyökcsontja, mint a folyami kavics. Előadásról előadásra lesz egyre áramvonalasabb.

Bal szemöldök bal széle, még nem varasodott, 1 cm hosszú, maximálisan 4 mm széles, ovális alakú, friss sérülés.

48 éves. Az írás jelenéhez képest tegnapelőtt négy zenész kíséretében előadott ujjbábokkal egy operát. A drámai tetőpont felé közeledve a sérült levért

valamit, és korigálás közben rábólintott a kulisszacska fundamentumaként szolgáló pianínó hátoldali élére. Leporellóként épp arról panaszkodott, hogy megverték. A jelenet egy pontján aztán megértette, hogy a csellista nyilván azért nyújtogat felé annyira egy zsebkendőt, mert vérzik.

Paizs Miklós *(Nyíregyháza, 1966)* költő, szövegíró, zenész (Sickratman).

VIZIBIKLI

A NAGYASSZONY, AVAGY A TITOKZATOS KITÁRULKOZÓ

Sophie Marceau francia színésznő kedvenc írója. Debreceni és protestáns. Latin–magyar szakos tanárnak készült, tanított református leányiskolában is, aztán költő, majd író lett (és írófeleség). Könyvei 42 országban láttak napvilágot, az egyik regénye éppen a közelmúltban, január végén jelent meg újra New Yorkban, díjnyertes fordításban. 1956-ban félelmében a fürdőszobában kuporogva mesét írt. Megkapott minden díjat, amit író csak megkaphat ebben az országban, sőt a Baumgarten-díjat nemcsak odaítélték neki, de vissza is vonták tőle. Kilencvenéves korában olvasás közben hunyt el. Nemzedékek kedvenc ifjúsági regényét írta meg, amelyből népszerű tévéfilmsorozat lett, sőt a műből készült musicalt nyáron a Szegei Szabadtéri Játékokon is bemutatják. A leghíresebb magyar írónő, szokás „a magyar irodalom nagyasszonyának” is nevezni. Abigél, Az ajtó, Régimódi történet, Ókút, Für Elise – csak néhány cím leghíresebb művei közül. Szederkényi Olga Szabó Magda töretlen sikeréről és sírba vitt titkairól beszélgetett Kiss Noémi íróval és Kabdebó Lóránt irodalomtörténésszel.

Szederkényi Olga: – Állítólag Szabó Magda egyszer megorrolt önre. Miért is?

Kiss Noémi: – A Für Elise című regényéről írott kritikám miatt Szabó Magda átkokat szórt rám. A fő baj az volt, hogy írásomat a debreceni Alföld folyóirat publikálta. Nem a saját fülemmel hallottam, hanem többen, akik bejáratosak voltak hozzá Kerepesre, beszámoltak róla nekem – sajnáltam, mert írói világához nagyon vonzódtam, és vonzódok ma is. Különösen Az óz című regényéhez, amit nagy műnek tartok. De szeretek szórakozni levelein, pikírt szóhasználatán, imádom színlelt kitérőit, szívesen olvasom irodalmi tanulmányait, interjúit, és épp nemsokára megyek a gyerekekkel színházba, ahol a Bárány Boldizsárt fogjuk megnézni. Szóval Szabó Magda szoros része mindenféle életemnek, irodalminak, privátnak. Könnyen azonosulok küzdelmeivel, elmentmondásos megnyilatkozásaival, negatív hősnőivel. De a Für Elisét nem szerettem, egyik legrosszabb könyvének tartom, túljátszotta magát, és a csalá-

Kiss Noémi

di viszonyokat is reménytelenül szétírta, hirtelen lett, ennek hangot adtam – sajnos viszont csak ezt az egy kritikát írhattam róla, épp a bírálatot. Igyekszem helyrehozni viszonyunkat, nemsokára megjelenik egy könyvem, amihez ő vezetett el.

SZO: – Egy előadásában arról beszélt, hogy szereti Szabó Magda írásait, viszont a korai műveit sokkal jobbnak tartja, mint a később írodottakat.

KN: – A diktatúrában bátrabb könyveket írt, nyíltabb kockázatot vállalt – ez nem ritka az irodalomban, főleg, ha a szerző ter-

mékeny korszaka ilyen nehéz időszakra esik. Szabó Magda retorikailag rendkívül művelt, nagy nyelvi tehetségű szerző, írói személyisége friss, korai műveivel még nem része az őt elkényeztető irodalmi-politikai rendszernek. Neki a Kádár-kor legvége és a rendszerváltás már nem hozott olyan jelentős műveket. Bár Az ajtó 1987-es. A történelem és a politikai emlékezet családokat érintő témája és sorstragédiái sokkal összetettebben jelennek meg a korai regényeiben, a Katalin utca, az Abigél, az Ókút, a Régimódi történet fontos művek, nélkülük nincs is 20. századi magyar irodalom. Szimptomák ők – esendő írónőjük is bennük van és az egész fésületlen, kócos kádárizmus. A látszólagos kádári kulturális konszolidáció neki erős írói kezdet adott – vagy könnyed polgári tézisregényeket, némi nosztalgikus púderrel, attól függ, honnét nézzük. A modern lélektani regény mestere volt, ebben biztos vagyok. Nyelvi ereje kiemeli őt elhajló kortársai közül, ráadásul szuverén alkotó – nem szorul rá semmilyen divatra, nem másol, hangja természetesen eredeti, hőseinek ellentmondásos, sokszor taszító jelleme is könnyen átélhető. Ráadásul nőket állít a középpontba, ilyen erővel először a magyar irodalomban. Galgóczi Erzsébetnél finomabban tudja a lélekábrázolás mesteriségét. És szókimondóbb, ironikusabb, viccesebb, mint Nemes Nagy Ágnes. Emberibb is.

SZO: – Mibe talált bele ennyire Szabó Magda, hogy egymást követő generációkat képes lebilincselni a történeteivel?

KN: – Nyáron, a balatoni strandokon szoktam figyelni, kinek milyen könyv fekszik a gyékényén. Szabó Magda igen elől végez, töretlenül falják a műveit az új generációk. Nemrég egy előadásomhoz gyűjtöttem olvasói fórumokról kritikákat, meglepett a sok érzelmi reakció: imádatlaltal és/vagy gyűlölettel

beszélnek nőalakjairól, Szabó Magda hősei gyarló nők, árulók, megverték, kiszolgáltatottak – ma mi volna másként? A fórumok szerint van, aki azért szereti őt, mert részletgazdag a stílusa és a szegényekről ír, más azért, mert a hősei könnyen átélhetőek, nehéz jellemek, megsértődnek, csaponganak. Van, akit az hengerel le, hogy alig kap levegőt olvasás közben, úgy rázódik a lenyűgöző regénybeszéd és a pontos drámai sorvezetés. Nyomaszt vagy taszít Szabó Magda hőseinek öngyűlölete – ez benne a hungarikum, a magyar sors. „Nagyon sokkoló könyv.” „Nagyon nyomasztó könyv, mégsem bírtam letenni.” „Belemenni a könyvbe, ráordítani, belerúgni és felpofozni, menjen már hozzá, elengedheti magát, legyen boldog.” „Újra- és újraolvasva, minden évben, az őz nedves szuszogásával a tenyeremben.” Ilyeneket írnak. Pedig azt gondolnánk, a webgenerációnak porosak ezek a művek, fenét – a narcisztikusság és a sebezhetőség, amiket a Facebook is kihalás ma a fiatalokból, Szabó Magdának is nagy témái voltak. . .

SZO: – Az író nemcsak az olvasókra, de a kortárs szerzőkre is hat. . .

KN: – Esterházy Péter kedvenc regénye az Ókút. Térey János vagy Háy János is többször hivatkoznak rá. A női életrajzokban is nagy szerepe van ellentmondásos nőalakjainak, Rakovszky Zsuzsa és Tóth Krisztina prózájára is kimutatható hatása.

SZO: – Nemrég több interjút megnéztem Szabó Magdával, kutattam a róla szóló cikkeket. A vele készült beszélgetések hibátlanok, szinte előre megírtak, kérdés nélküliek. Számomra nagyon érdekes, hogy ő érzelmileg tökéletes gyerek- és fiatalkoráról számol be, amelyben szerető család vette körül; majd később megtalálta élete párját, akivel szintén lelki harmóniában élt – műveiben mégis szenvedő főhősök szerepelnek, általában szörnyű gyerekkorral, méltatlan párkapcsolatban sodródnak, nem tudnak kiállni magukért, és megnyomorított lelkiállással evickélnek keresztül az életen. Hogy lehet ennyire ellentétes ez a két világ?

KN: – Küzdelmes élete volt, hiszen ne feledjük, hogy sztálinista korban kezdte pályáját, amikor Lukács György téziseit várták erőszakosan a prózáiróktól. Deklasszált család tagjaként kellett önkritikát gyakorolnia. Cenzúrázott szerző. Később a kor cinizmusa, hogy épp polgári, sokszor vallásos regényeit ünnepli a közönség. A magyar irodalom tele volt szolgálatkész ügynökökkel és vonas népi írókkal. Végül a Kádár-rendszerben hozta létre életművének jelentős részét. Legalább olyan ellentmondásos ez az életmű, mint maga a rendszer, ami foltokat is hagyott rajta. Szabó Magda sértődött, mellőzött és futtatott is volt. Minden. Budai lakásba költözött, a Pasarétről figyelte a világot, a szegé-

nyeket és az elesetteket villájából távcsövezte. Akárcsak Galgóczi Erzsébet, közel laktak. Hogyan lehet ezt másképpen megélni, mint sérülésekkel, vagy hiteltelen, hirtelen jött sikerekkel? Nincs egészséges írói lelke és hősei sem az ilyen koroknak. Ráadásul sem a magyar irodalom, sem a magyar társadalom nem feltétlenül nőbarát közeg. Folyton elismerésre vágyott, ugyanakkor hibátlan retorikával volt képes bármilyen párbeszédben részt venni, szuggesztív, ugyanakkor kicsit gyáva emberként, amit hirdetett is magáról. Inkább a könyveiben volt bátor. Ott írt a szenvedésről. Erről Háy János szól egy emlékezésében. Szabó Magda szerint ha az író politikáról, közéletéről, vagy mondjuk netán a feminizmusról (brrr, ettől viszolygott) kérdezik, kezdjen el beszélni az időjárásról.

SZO: – Magánlevelezéseiben viszont nem az időjárásról beszélt.

KN: – A Szombat folyóirat számára írtam pár sort nemrég arról, hogyan látom Szabó Magdát, miután elolvastam levelezését a Svájcban élő Haldimann Évával (Drága Kumacs címmel jelent meg 2010-ben), aki kritikusként igyekezett őt külföldi elismerésekhez juttatni. A levelezés a hatvanas években indul és a 2000-es évekig tart. Nagyon tanulságos. Szabó Magda visszaemlékezéseiben és leveleiben is eleinte üldözöttként tekintett magára, aki jó ideig nem publikálhatott. 1949-ben Baumgarten-díjjal jutalmazták, amit még aznap visszavettek tőle. Évekig hallgatásra kényszerült „osztályidegen” származása, református hite és családja miatt. 1958-ban jelent meg Freskó című regénye; ez a mű hozta meg számára a megbékélést, és nyitott szabad utat ismét az irodalom világába. Nem volt evvel egyedül, hiszen ezekben az években az írószövetségi és a kiadói politika is átrendeződött. A támogatott és túrt írók közé került. A kádári kultúrpolitikai hatalom békejobbot nyújtott neki, amit ő privát levelei alapján gondolkodás nélkül elfogadott. Vagyis beállt a felszínes hívők közé. Férjével, Szobotka Tibor íróval együtt kiváló kapcsolatokra tettek szert. Olyan kiadókkal dolgoztak, mint a Szépirodalmi és a Magvető. Színházak, a televízió, a Magyar Rádió és a külföldi irodalmi képviselet (az Artisjus) is a tenyerén hordozta – a 80-as években valóságos írósztár, külföldön ünnevelt, nyugatias regényszerző. Szabó Magda az Aczél-érával igen jó kapcsolatot ápol. Baloldali és jobboldali, polgári, református, nyugatos és klasszikus műveltségű íróként igen sok szerepbe beillett, ráadásul jól fogytak a könyvei, jelentős olvasóközönsége volt, főleg nők. Ő ezt ki is használta, egy furcsa játéknak tekintette – szuverén írói képzeletvilágának része volt a sikeres, a szocialista karriert befutó polgári, művelt nő. Műveiben sok (amúgy egymást kizáró) érték megfért egymással. Szóval napokig olvastam,

faltam Szabó Magda Zürichbe írt leveleit. Semmi visszafogottság, inkább káröröm és siránkozás van bennük. Fröcsögés, pletykák. Kevesebbet keres, itt a rendszerváltozás. Ilyenekről is írt. Ítéletei teljesen relativizálódnak, mindent a bőrén keresztül lát. Retteg a pénztelenségtől. Akárcsak hősei. Nyomort színel, miközben kiváltságos, és Bécsben tart fenn lakást, a szocializmus éveiben, amikor mások nem utazhattak nyugatra. Szóval utálta a rendszerváltás éveit. Igen pikírt megjegyzéseket tesz Jókai Annára és Orbán Viktorra. De ugyanígy kíméletlen nyíltsággal szóba kerülnek a kiadók – nagy veszteségként éli meg a cenzúrázott kiadók óriási példányszámának eltűnését. Nem magánéleti ez a levelezés, nagyon is közéleti. Kolléganőit is fricskázza: Nemes Nagy Ágnes, Janikovszky Éva, Galgóczi Erzsébet kap hideget-meleget. Nagyszerű látélet egy ellenséges, sértő korról: a nyugatra igyekvő és a kádárizmus kényelmét elvesztő Szabó Magdát ismerjük meg belőle. Aki már nem tud orientálódni, és aki temeti az értelmiséget.

Kabdebó Lóránt

Szederkényi Olga: – Személyesen ismerte Szabó Magdát. Milyen benyomásokat őriz az írónőről?

Kabdebó Lóránt: – Itt élt, beszélgett, szeretett, gyűlölt, bosszút állt és igazságot osztott egy Szabó Magda nevű magánember. És van a Szabó Magda nevű író, aki mindezt szöveggé varázsolta, s mindettől függetlenül a magyar próza egyik legvárásosabb megszólaltatója lett. Megtiszteltetés volt, hogy az elsők között olvashattam gépiratban két kései remekét: Az ajtó és A pillanatot. „Nesze, olvassad! Nem mon-

dok semmit. Vidd!” Kétszer, szinte ugyanezekkel a szavakkal kaptam kézbe a világ- és magyar irodalomnak adott ajándékait. Az ajtó nagysága fejbévágott. A pillanatban pedig az egyik legtragikusabb század írója és olvasója talált egymásra a regény sodrásában. Az ajtó – az erkölcsi mérték diadala, akár saját megaláztatása árán is: ezzel mond ítéletet a megvalósult történeten. A pillanat – amikor egy ember „átöltözik”, miként ha színész lenne, de valójában a sors akarata valósul meg általa.

SZO: – Szabó Magda költőként kezdte a pályáját, majd 10 évig kényszerű hallgatásra ítéltetett. Ez idő alatt lett prózaíró. 1958-ban aztán az addig asztalfióknak írt műveket elkezdték kiadni. Óriási sikerrel robbant be a köztudatba. A nélkülözés évei azonban nem lehettek könnyűek. De lehet, hogy éppen ez a háborítatlan harag jelenthette a legjobb ihletet a munkához? Egyfajta trambulint a szabadon repüléshez?

KL: – Egy egész – ma már klasszikusként tisztelt – nemzedéket akartak akkor elhallgattatni, és a sikert másoknak kiosztani. Mégsem ez történt! Lehet-e bosszút állni a sorson azzal, hogy megvalósul egy, a sors által kiszabott feladat, de nem az teljesíti be, akire hatalmi szóval ráosztanak, hanem az, aki alkalmas annak végrehajtására? Ez az, amit nem tudtam már megkérdezni Magdától.

SZO: – Tudta a saját életét élni? Hiszen családja és szülővárosa története, morálja szinte ólomsúlyként nehezedett a sorsára.

KL: – Ez a látszat! Erről beszélt, ha műveiről kérdezték. De ha „csak” az általa megélt Debrecenhez kötődött volna, akkor miért lennének regényei világsiker jelentő műalkotások? A világirodalom volt az író igazi hazája, és onnan hajolt egy-egy történetért nemzete sorskérdéseire, egy város polgárainak pél-

dáihoz, egy furcsán keveredő társadalmi valóságához. Senki nem az volt a maga életében, akivé a regényben formálódott. Avagy talán nem is létezett a valóságban. Hiszen családját, szüleit annyiféleképpen írja meg, hogy azok talán magukra sem ismerhetnének.

SZO: – Szabó Magda látszólag kitárulkozó alkotónak tűnik. Lelkének egy kamráját mégis hét lakat alatt őrizte.

KL: – Az írónő-magánember történeteit szeretné szembevetni alakjai jellemével? Jelmezeket mintázott környezetéről, de a lényeg az ő hét lakattal őrzött lelkében élt, abból a belső világból kereste történeteinek világát. Az ajtó Emerencét férje, Szobotka Tibor boszorkányként mutatta be egyik regényében. Szabó Magda az erkölcsi jelenség archaikus megtestesítőjeként formálta meg. Márquez világirodalmi társaként alakította történeteit, személyiségeit. Kontinensnyi távolságból hasonló módon keresték az emberi méltóság megformálásának lehetőségeit – mindennapi történeteikben.

SZO: – Ön szerint derülhet ki titok Szabó Magdáról?

KL: – Személyes életrajza? Magánügy! Mindnyájan magánemberként rejtélyes lények vagyunk. Szabó Magda ezt a rejtélyt védte, zárta és fejtette egy életen át. Bécsben 2000 őszén egy hétig mesélte nekem a Für Elise el nem készült második kötetét. Meghagyása szerint csak halála után publikálhattam (nemrég a Forrás című folyóiratban). Egy debreceni kollégám, Bakó Endre pedig Ágak és hajtások című könyvében Szabó Magda sírba vitt titkait kezdi felfedni.

SZO: – Lehetett-e más útja Szabó Magdának, mint az írólet?

KL: – Gyermekkorában egy nyomasztó filmtől eltiltották szülei. Erre ő elővett egy füzetet, és a reklámképek alapján egy még kétségbeejtőbben alakuló történetet teremtett írásban. Erre szülei felhagytak az ellenállással. Szabó Magda vagy elpusztul, vagy vállalja a maga életének szabad megszervezését, hogy ezalatt létrehozassa azt a csodát, amit olvasóként Szabó Magda pályaképeként kézbe vehettünk.

SZO: – Szabó Magda külföldön és Magyarországon is kedvelt, olvasott és játszott szerző. Ön szerint mi a kortalan siker titka?

KL: – Én készíthettem el a Széchenyi Művészeti Akadémia felterjesztését, amellyel – hiába – ostromoltuk a Nobel-díj bizottságát. „A patetikus hangnemet és a keserű kiábrándulás élményét az alkotásban felszabaduló elemi erejű derű felülírja: a játék szabadságának, a történelem dekonstrukciójának és a keserű történet megszüntetésének öröme.” Annak a hagyománynak a folytatója, amelyik az íróletet morális meghatározottságúnak tekinti: az általa megfigyelt, észlelt jelenségek erkölcsi kihívást jelentenek számára, felhá-

borodását formálja történetekké. Még titokban írott regényeiben (Freskó, Az óz) a morális indulat válik esztétikai eredménnyé. Az értékkeresés átalakul a személyiség és a történelem folyamatos szembesítésévé (Ókút, Régimódi történet), majd belső önvizsgálattá (Az ajtó), illetőleg leszámolássá a kiszolgáltatottá tevő történelemmel (A pillanat). Végül a Für Elise ennek a hagyomány méltóságát szétverő huszadik századnak állított keserű, önmagát is kigúnyoló emlékművet. Arany János Vojtina ars poétikáját követte általuk: „Költő hazudj, de rajt’ ne fogjanak”. A hét lakat zárva maradt, a debreceni lány asszonyként sem kicsinyes környezetét mutatja be. Hanem a hagyomány és a méltóság értékét.

SZO: – Életrajzírója, Kónya Judit Szabó Magda-monográfiájának azt a címet adta, hogy Ez mind én voltam. Hány ember és hány alkotó élt Szabó Magdában?

KL: – Minden újraolvasás után egyre inkább függetlenednek bennem könyvei a mondatoktól, amiket találkozásaink során el-elejtett róluk, értelmezésükhöz hozzásegíteni akarva. Amióta már csak emlékezni van módom reá, könyvei külön életre kelnek, követelik önállóságuk elfogadását. Sőt átértelmezésüket. Saját életrajzát hiába keressük műveiben, de bizton követhetjük egy élet eszményének rajzolatát. A nagy író jelenlétét világunkban.

Szederkényi Olga jogászként végzett, 15 éve újságíróként dolgozik. Évekig a Magyar Televízió brüsszeli tudósítója volt, majd a Magyar Rádió külpolitikai riportere lett. 2014-ben jelent meg fordításában Alexandre Dumas Konyhaszótára.

Ha JÓSZAKÁCS

Darida Benedek

A FILOSZ ÉS A SERPENYÓ TALÁLKOZÁSA AZ ÖRÖK VÁROSBAN

Lénárd Sándor és A római konyha

Azt hallották már, amikor a bécsi orvos elutazik São Paulóba, és megnyer egy Bach-vetélkedőt? Vagy ismerik azt, amikor a magyar zsidó Brazíliában ír egy német könyvet a római konyháról? Nem? Akkor figyeljenek.

„Soroljam fel – mint ahogy ez bemutatkozásnál illik – foglalkozásaimat? Voltam kukta, mértem házról házra vérnyomást, voltam a római Magyar Akadémia orvosa, koldultam, a Vezúv festői táján s Machiavelli szőlőhegye tövében mint az amerikai hadsereg antropológusa csontvázakat raktam össze apró darabkákból. [...] Egy ideig két zongorán játszottam egy bankigazgatóval vacsoráért, s nála megértőbb szakácsnője krumplit lopott részemre a spájzból, hogy másnap is legyen mit ennem. Én voltam az ebtenyésztők első háború utáni kongresszusának fordítója. Voltak pácienseim: egy börtönőr egyszer elküldött egy isiászban szenvedő zsebtolvajhoz, aki továbbajánlott zsebtolvaj- és betörőkörökben. Kezeltem egy püspök visszereit, egy rendfőnöknőnek lúdtalpbetétet rendeltem, mert a rend alapítója nem volt hajlandó megtenni a boldoggá avatásához szükséges csodát. És kezeltem egy, a Szentszékhez akkreditált követ disznóját is... Brazíliában mint egy ólombánya mindenesorvosa kezdtem... Csak hogy főbb foglalkozásaimat említsem” – írta Lénárd Sándor halála előtt nem sokkal ezt a rejtői ízű önéletrajzi töredéket, amit most csak néhány szikár biográfiai ténnyel szeretnénk kiegészíteni.

Lénárd Budapesten született 1910. március 9-én evangélikussá kikeresztelkedett zsidó családba, tízéves volt, amikor a família Bécsbe költözött. Lénárd a császárvárosban szerzett orvosi diplomát, majd amikor Hitlerék 1938 márciusában lerohanták Ausztriát, Rómába emigrált, és ott is marad 1951-ig, amikor is kivándorolt Brazíliába. 1956-ban megnyerte a São Paulo-i televízió Bach-vetélkedőjét, a jutalmul kapott összegből vásárolt egy apró farmot a világ végén, a Donna Emma-völgyben, ahol haláláig, 1972. április 13-áig a bennszülött indiánok gyógyításával foglalatzkodott.

Ha írói életművét nézzük, Lénárd a betűvetők azon csökönyösen korszerűtlen, rokonszenves fajtájához tartozott, akik nem kenyérkeresetként akarnak részt venni az irodalmi nyüzsgésben, és az olvasók, pláne a kritikusok igényeivel sem törődnek különösebben. A római évek alatt nagyobb visszhang nélkül publikált vagy ötkötetnyi verset (németül), írt ezen kívül nyelvészeti tanulmányokat, értekezett az orvosi etika történetéről (latinul), levelezett Thomas Mann-nal, Robert Graves-szel. A nemzetközi *res publica literata* azonban egy olyan vállalkozása miatt figyelt föl rá, amelyet a legnagyobb jóindulattal is csak eszelősnek nevezhetünk: negyvennyolc évesen lefordította latinra Milne *Micimackóját*. A könyv elképesztő világsiker lett (talán Lénárd lepődött meg ezen a legjobban). A szerző még tervezte, hogy ógörög-
re ülteti át a *Pál utcai fiúkat*, de erre végül nem jutott ideje.

A *római konyhát* eredetileg németül vetette papírra (*Die Römische Küche, Steingrüben Verlag, Stuttgart, 1963*), és az impresszumban Alexander Lenardként szerepelt, akárcsak a pár évvel később németből fordított angol változat címlapján (*The Fine Art of Roman Cooking, E. P. Dutton & Co., New York, 1966*). Még két évtizedet kellett várni, hogy a szöveg itthon is megjelenjen (*Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1986*; Tandori Dezső és Tandori Ágnes a német eredetiből fordított). A szerzőt ekkor már ismerhette a honi publikum, hiszen ugyancsak a Magvető 1967-ben kiadta *A völgy a világ végén* című, eleve magyarul írt, életrajzi ihletésű szocioregényét, 1969-ben pedig a *Római történetek*, illetve az *Egy nap a láthatatlan házban* című könyveit. Különös módon egyébként az 1967-es kiadáson az Alexander Lenard, míg az 1969-eseken a Lénard A. Sándor nevet olvashatjuk. (A káosszal kapcsolatban maga Lénárd írta egy pesti barátjának: „Úgy képzelhet el, mint a mesebeli királyt, aki az egyik szemével nevetett, a másikkal sírt. Nevetek, mint az, akinek egy fél évszázad múltán, de még a síron innen sikerült megvalósítani egyedüli igazi tervét: tulajdonképpen soha nem akartam semmi mást, mint egyszer egy magyar könyvet írni. A síró szemem az, amelyik meglátta, hogy Alexander Lenard lett belőlem!... De miért nem áll a címlapon ugyanaz a név, mint az első elemi irkáján Pesten?”)

A *római konyha* többrétegű olvasmány. Egyfelől szabályos, remekül használható szakácskönyv, amelyben asztalra kerülésük sorrendjében külön fejezetet kaptak a *Fritti*, azaz a rántott ételek, a *száraz- (Pastasciutta)* és egyéb tésztafélék, a zöldséglevések (*Le minestre*), a bányából, disznóból, csirkéből, halból készült második fogások a csigafélékkel, főzelékekkel és a kultikus jelentőségű római halleveszel egyetemben (*Le pietanze*), valamint az édességek és gyümölcsök (*Il dolci – Le frutta*); kisebb részek szólnak ezen felül a borokról, a pizzáról, az ételekírásokat pedig rövid olasz étlapszótár egészíti ki. Másfelől finom és szép irodalom, de erről majd később. . .

A fogások szinte kivétel nélkül az olasz kulinária azon ágát képviselik, amelyet manapság *cucina povera* (kb. „szegények konyhája”) néven emlegetnek. A *povera* lényegében az egyszerű hozzávalókból készült ételek gyűjtőfogalma, amelyben előkelő helyet kapnak az olyan alapanyagok, mint a *pastasciutta*, a kenyér, a polenta; a bab és egyéb hüvelyesek. Az irányzat képviselői a hús helyett inkább a belsőségekre koncentrálnak, és sokféle savanyítással, sózással, füstöléssel tartósított halat, zöltséget stb. használnak. Lénárd például a *baccalá*, vagyis a sózott tőkehal elkészítésének háromféle módját is közli (rántva, párolva, illetve zöldpaprikával), a tonhalas ételekhez a halacskát a *pizzicagnolónál* (vagyis a csemegekereskedőknél) szerzi be konzerv formájában, és nem fél az olajban eltett szardínia használatától.

Ezen kívül a receptek jelentős része alapul belsőségekre: a birkafej, a bányanka tüdeje, szíve, mája és mirigye, az ökörfark, a borjú- vagy tehénpacal, a cseplesz (más néven receháj), a velő, az ökörvékonybél és társaik mind komoly szerepet játszanak Lénárd konyhájában.

Mindezzel nem azt akarjuk mondani, hogy Lénárd teoretikus alapon kötelezte el magát a *cucina povera* mellett, hanem valószínűleg nagyon is praktikus okokból, hiszen római évei alatt elképesztő szegénységben élt: disznóorvosok, koldusok, bérzongoristák ritkán gyűjtenek maguknak vagyont. *Róma, 1938* című írásában Lénárd beszámol arról, hogy a náciak elől menekülve milyen anyagi körülmények között lépett újból a startvonalra az Örök Városban: „Ha új életet akarsz kezdeni, fogd a kis koffert, és menj idegen országba. Pénzt a biztonság okáért ne vigyél, mert előbb-utóbb régi életet vesz el rajta: újra megszerzed kedves könyveidet, szeretett kottáidat, levelezel barátaiddal, felépíted a szobádat úgy, ahogy azt szeretted.”

Vegyük ehhez még hozzá, hogy a római kulináris örömökbe Lénárdot saját állítása szerint egy klasszikus matróna, bizonyos *sora Emma* nevezetű házmesternéni vezette be, aki soha nem hagyta el szűkebb pátriáját, a Piazza Navona és a Tiberis közötti területet. (Na jó, teszi hozzá Lénárd, *sora Emma* egyszer, még kislány korában ellátogatott a Szent Péter térre, és péntekenként, a Campo de' Fiori halpiacára vezető tízperces útja során kénytelen volt keresztezni a Corsót, birodalma határát.)

Mindezen cirkumstanciákból semmi más nem sült ki, mint egy korrekt nagymama- avagy aggregénykonyha, amivel nincs is semmi baj, hiszen ha Lénárd pusztán a recepteket tette volna közzé, könyvének akkor is ott lenne a helye minden rendes főzőember polcán. Ökörfarkpörkölt, például. Veszünk hozzá ökörfelhúst (a fejétől a farkáig megközelítés jegyében), szalonnából, vörös- és fokhagymából, sárgarépából, zellerből alapot dinsztelünk, rádobáljuk a darabolt húsfélét, sózzuk-borsozzuk, vörösborral, majd paradicsomlével felöntjük, pároljuk öt-hat órát, aztán megkóstoljuk, és boldogan tapsikolunk az örömtől.

Vagy nézzük a *Consciotto di agnello arrosto* nevű költeményt, egy másik kipróbált kedvencünket. Fogunk egy báránycombót, 3-4 centiméteres, sóba-borsbajmajoránnába, valamint apróra vágott fokhagymába hempergetett szalonnacsíkokkal megspékeljük, és bevágjuk a sütőbe (netán kemencébe) pár rozmaringág és feldarabolt krumpli társaságában.

Ennyi a szakpróza, a poézis ott kezdődik, amikor Lénárd Sándor magyar író eltér tárgyától, és a kitérő maga lesz a mű. *A fegatelliről*, a recehájba-babérlevélbe csomagolt, majd roston vagy nyárson sült májról például eszébe jut az ókori szakácskönyvíró, Apicius hasonló receptje, ezért nem habozik jó pár oldalon megosztani olvasójával az Apicius-filológia aktuális állását. Vagy ahogy a Campo de' Fiori piacon kószál a halleshez való tintahalra, fekete- és fehérkagylóra, rákokra vadászva, felöltik benne az 1600-as szentév, amikor az egyházi ünnep miatt elmaradt a karnevál, kárótlásul pedig azzal szórakoztatták a népet, hogy a piacon megégették Giordano Brunót. Egyedül a téren lakó francia nagykövet tiltakozott a barbár aktus ellen, jegyzi meg Lénárd, ő is csak a várható bűz miatt (a gáláns olaszok a kedvéért végül a követ ablakától kicsit távolabb emelték fel a máglyát). Amikor pedig a fanyar *frascatiról*, a halványpiros *cecubo di Sperlongáról*, a nehéz *cesanese di Grottaferratáról* értekezik, felteszi a borivók közgazdaságtanának egyik legalapvetőbb kérdését: vajon palackban vagy hordóban olcsóbb-e megvásárolni a hegy levét. (Eláruljuk: a palack a helyes megfejtés. Intő példaként L. S. egyik emigránstársát, Heinrich Hasét hozza fel. A kis szász addig spórolt a fajlagosan olcsóbb hordós borral, amíg majdnem tönkrement bele, ugyanis a feleannyiba kerülő nedűből a végén már háromszor annyit fogyasztott, mint amikor csak üvegszám hordta haza a betevőt...)

E sokféle szilánkból: receptekből, kisesszéből, tárcából, visszaemlékezésből, nyelvészeti, történeti és etimológiai eszmefuttatásokból, sőt versből szőtt kötetet a hangja rántja össze, a sorok között végig ott vibráló, végtelen nosztalgia hangja. A honvágy a régi világ iránt, amikor még rend volt: amikor a derék rómaiak csak Szent József napján ették a *bignét*, a könnyű csörögefánkot, Szent Ivánkor a csigát, Mindenszentek másnapján pedig a *fave dei mortit*, vagyis a halottak babját, ezt a bizarr nevű mandulás édességet. És egy másikfajta nosztalgiát is kihallhatunk a könyvből: a klasszikus műveltségű polihisztor sóvárgását a régi idők iránt, amikor még akadtak *erudita et docta palata* (művelt és kifinomult ínyek), amikor még Neptunus és Minerva rokoni kapcsolatával lehetett magyarázni, miért illik a halakhoz az olívaolaj – amikor a dolgok még jelentettek valamit.

Darida Benedek (Szentés, 1970) latin szakon végzett, rajong a rozmaringos báránycombért.

HOLLAMVEERES

Tolvaj Zoltán

DJ UJJRATÖLTVE

(a hősi lúzerség Sickratman Don Giovanni-operaátiratában)

A Dohány utcai Hátsó Kapu színpadával szemközti lépcsőkön ülő hatvanfős nézősereg kb. kétharmada nő. Tortillachipsszel egyensúlyozva bevackolódnak a vékony ülőpárnák közé, a férfiak, fiúk pedig felhörpintik a maradék fröccsöt a pultnál. Vajon azért jöttek, hogy újraéljék a kamaszkori misztériumot, confirmálni pubertáskori rítusok önfeledtségét és mizériáit? Talán inkább csak kikapcsolódnak.

Paizs „Sickratman” Miklós átírata nem kabaré, és a háromórás darab befogadása sem könnyű. A nézők alatt ropognak a deszkák, a középzsöllén élénken szemlélődik egy hódításairól is híres, kiváló hazai költő. Tar üstökén villózik a gyér színpadi világítás, a klasszikus és monolitikus sevillai díszletnek nyoma sincs. Pedig a darabot az első 2005-ös zsámbéki előadás óta egy 1936-os klasszikus felvétel kísérte, ám nem egészen egy éve a produkció (Paizs szavaival) független „operakaraokévé” lépett elő az öt kísérő virtuóz zenésztársaknak köszönhetően (Pálhegyi Máté: fuvola; ifj. Dráfi Kálmán: hegedű; Szabó Anna: brácsa; Kertész Endre: cselló). Paizson nem volna számon kérhető az eredeti mű hangtechnikai tartománya, ő mégis három órán át ütemre pontosan együtt lélegzik minden egyes ütemmel, tempó- és hangnembaváltással, érces magabiztossággal kiéneklie az üvegtörő áriákat és mély hehezetű melizmákat a fejhangú szopránimitációtól a zaklatott basszusig.

Az egész millió egy alternatív barokk kamaradarab vidám hangulatát idézi. Paizs színpadi fellépése egészen fausti, ahogy Leporello megtestesítőjeként a teljes paravánnyílást betölti, ami nagyjából egy lapos monitorral megegyező méretű. A domináns Paizs-fej az előadás során maradéktalanul betölti szerepét: ördögi segédként gazdag mimikája minden intonációs gesztusával megidézi a reflexió szellemét, ami hagyományosan hiányzik a címszereplő karakteréből: „Don Juan reflektálatlan, mint egy természeti jelenség” (Fodor Géza). Leporello viszont tudatos meditációval sem kaparinthatja meg a Don Juan által leszüretelt természeti kincseket:

"Csak a munka, csak a gálya,
nulla élmény általába'
Esik eső, fúj a szél,
éhen alszom ahol ér
Úgy szeretnék gazdag lenni,
jó ruhába' járn-kelni,
nem kívánok mást sem én!
Ott, benn igyekez a drága úrfi,
gyöngye húsba húst betúrni,
s én vigyázzam őket itt kinn,
én a csicska, én a Pitkin?"

Paizs Leporello-alakja szó szerint teljesen rávetül az opera eseményhorizontjára, miközben a többi szereplőt az ujjai köré csavarja. Az eredeti mű recepciótörténetében kevés metafizikai mélység adatik meg a bumfordi, köpönyegforgató segédnek, aki rajongó megalkuvásával a hétköznapi robotba belefásult, a vágyait megvalósítani képtelen embert testesíti meg, akiben kevés a valódi impulzivitás ahhoz, hogy aláaknázza egy világrend álságos hierarchiáját, amiben kizárólag a Don Juan-i önzés hamis szabadsága a sikeresség modellje.

Sickratman ábrázolása ennyire nem árnyalt, mégis kellően rétegzett: egyszemélyes kórusa egyaránt hozza a cinikus és naiv színezetet, egyszerre trágár és finom, de sosem flegma vagy közömbös a mű tárgyával és figuráival szemben. Arcjátékával nem megszemélyesít, hanem megidéz; ily szűk keretek közt nem törekedhetett teljességre, de a dolog simán működik, még ha olykor érezhetően a zene sodrása tolja maga előtt a dallamstruktúrához következetesen hű halandzsát.

Erősen eltérnek egymástól a Paizs-librettó nyelvi rétegei az énekelt szakaszok és a száraz átkötések (*secco recitativo*) során. Az első felvonásban Don Juan világa összeomlik. Donna Anna az első nő, akitől nyílt elutasítást kap, s amelynek következménye a Kormányzó szinte azonnali halála (az erkölcsi világrend szellemi bástyájának pusztulása). Paizs átkötései zsigerileg szakítanak a tragédia romantikus ábrázolásával, Leporellóként folyamatosan kiosztja a szereplőket. Hiszen a mai flaszter szemszögéből DJ messze nem hős, csupán egy upperground *douchebag*, aki még a gyilkosságot is megússza a szociális előnyeiből fakadó állandó mutyizással. Ám Anna gyászdala sokkal kiengeszteltebb regiszterben csendül fel: „*Nem visz tovább semmi út / egy árva ösvény / drága, merre, merre mentél / drága apácskám / jó mankóm / gyámolóm*”. Az opera egyik fontos párkonfliktusa Anna kettős lélektani kötődése a halott édesapjához és a jövődöbéljéhez, Don Ottavióhoz. Utóbbi – bár törődő és lunáris, mond-

hatni anyai-férj – mégis igen rideg logikával próbálja leépíteni hitvesét az elhúzódo gyász munkáról: „*Már csak a teste ez drágám, egy sejtközösség (. . .) Édes kincsem, ő soha többé nincsen, kicsim őt állok én helyette is!*” S nem kevésbé briliáns és együtt érző akkor sem, amikor a második felvonásban újból felbukkan Anna gyászmotívuma a Kormányzó feltámadását anticipálva: „*Személyében egy zombi támadna föl... De – hohó, apró bibi! – közben a test, sőt, a jellem, már megfeledezett magáról. . . Hol boldogtalan vándorútra indultak a sejtek meg a molekulák, a maradék meg egyszer csak – hopp – így feltámad? Dehogy tudnád apádként tisztelni és szeretni. Egy zombit..?*” Ottavio kifinomult, ám passzív-agresszív odaadásának bőven akad nyoma a DJ-recepcióban¹ mint a bosszú-tercett leggyengébb láncszemének. Korteskedő kéjvágyát híven reprezentálja a radikális Paizs-átirat:

„*OTTÓ: Anna, egy halott neked nem elég?*

ANNA: Dehát szinte még ki sem hűlt.

OTTÓ: Tehát tabu a közös jövőnk továbbra is. Leghőbb vágyam küldted most lápfenekre. Pedig épp tegnap fogalmaztam meg: Leghőbb vágyam, hogy labilis két csolnakunk hibátlan vízfekvésű katamaránná kösse össze a sors.”

Don Juan alakját eddig csak futólagosan említettük, hiszen kétes tartalmú „létigazsága” jobbára a többi karakter vádbeszédében visszhangzik, Paizs kevés valódi bon mot-t ad a szájába. Ám ha futólag összeszedjük DJ entitásának főbb jellemzőit, miszerint ő volna ama organikus, földies, már-már vénuszi férfi-Érosz nagyüzemi archetípusa, aki szellemi gátak és ideálok helyett a vágy futótűzét lobbantja lánggra; a kényszeres sziszifuszi kéjkeresés² és a nemzetközi erotómánia utazóügynöke, aki sópánkodó szentimentalizmus helyett a naiv tévelygés oltárán áldoz, és akit a nő mint individuum sosem köt le hosszabb ideig (csupán a princípium ősforrásának objektumait mint osztatlan matériát veszi birtokba), akkor megértjük, hogy DJ a darabban nem más, mint maga az örvénylő zenei korpusz, a szókép nélküli prozódia, a lineáris jelentéstől megfosztott, pusztá dallam, ami tulajdonképpen Mozart legintimebb sóvárgása az élet sűrűjébe, és ez utóbbiból képtelenség volna gúnyt űzni, még ak-

¹ „Mozart megdöbbenő érzékenységgel reagál a szentimentális szerelem egyik nagy problémájára: feltétlensége, abszolút volta egyszerre humánus és antihumánus. Ottavio törekvése teljesen emberséges: nem egyszerűen vigasztalni akarja menyasszonyát, hanem általában ki akarja ragadni múltjából, személyiségét a jövőre, szerelmükre akarja irányítani.” (Fodor Géza: *A Mozart-opera világképe*, Budapest, Neumann Kht., 2005)

² „Don Juan csak úgy lehet epikai, ha mindig kész és mindig előlről kezdődhet, mert élete egymást kergető pillanatok összessége, melyek nincsenek egymással összefüggésben, élete mint pillanat, pillanatok összessége, mint pillanatok összessége, pillanat.” (Søren Kierkegaard: *Vagy-vagy*, Budapest, Osiris Kiadó, 2005)

kor is, ha ez lenne a cél, de persze erről itt szó sincs. Paizs nem nyomja el, sőt, mindvégig szabadon lélegezni hagyja Mozart zenéjét a ráakadó vaker rétegei alatt annak ellenére, hogy a librettó pikírt obszcenitása és a vezérmotívum éterisége közti kontrasztra hegyezi ki a produkciót, vagyis DJ ezredfordulós flaszterváltozatát tárja elének, melynek üdvözítő forrása sokkal inkább Carlos Castaneda sámáni tanítása, az Upanisadok és a L'art pour l'art, semmint Kurtzwängler 1954-es salzburgi előadása.

De nézzük DJ antagonisták tükörképét, Elvirát, akinek hisztériás magatartás-mintái hasonló centrifugális erővonalakat követnek érzelmi síkon, mint amelyek öntudatlan bolygásra készítetik az alsóbb csakrák aktivitására determinált DJ-t. A harag és a remény gumiszobájában tomboló Elvirának Leporello híres regiszter-áriája adja meg a kegyelemdöfést („*amerre ez járt, genitália nem maradt szárazon!*”), ami egyben a Paizs-operett egyik fénypontja is:

*„Pinamína,
kicsit mélyedj e könyvbe,
akivel kamatyolt beleírtam!
Katalógus ez, és én csináltam,
na, figyudd, de hol kezdjük el?
Kezdjük ott, hogy, talán Németország.
Itt 723 a számuk,
640 Olaszba' ki megvolt,
százegy francia, 45 török
és hazai holmi, írd és mondd:
egyezer és három, illetve, inkább négy.
Miféle típusok ezek,
abban nincsen semmi rendszer,
akad néhány bébiszitter,
üzletasszony, direktornő, miniszter és ápolónő,
mindenféle rangúak, és a koruk se számít ám.
Itt egy albán utász veterán nő
és az anyja, bocs, hogy elmondtam,
és ami még kurva jó, egy dél-tiroli
komplett szambaszakosztály!
És még egy, vagy kettő furcsa rejtvény:
ikrek, de: szíami ám!
Azaz ezt a faszit ha a hormon feszíti, hát nem érdeklí más semmirem
csak a lábatok közben az a cuki négyajaku, magnetikus, bülbülszagu lény!”*

Paizs – eme fentit kísérő – tonális szinkronmunkája visszaadhatatlan. A papíron néhol esetlegesnek ható szöveg alatt autentikusan vibrálnak az *opera buffa*ra jellemző, flamingókönnyed léptékű futamok. A regiszter-ária könyörtelen lajstromát követően Donna Elvirában végleg összetörik a romantikus kristálygömb, és ez innét végleg a „sorsa példázatszerűségének folytonos demonstrálására”³ készíteti. Miközben DJ a női triász legszüziesebb tagját fúzi a parasztlakodalmon, Elvira egy gangon kukát tologató házmester megviselt hangján ripakodik rá („*úgy néz rám, akár egy hüllő!*”), de a felvonás záró forgatagában ismét hisztérikus futamokkal szapulja („*Ó, te kirakati palika, te tetüke, te szotyola, te kurafi, te gezemice, gyere ide az anyuhoz, / Idegyere, nem azt mondtam?, idegyere azon nyomban, gyere ide az anyuhoz, nincsen még egyszer!*”). S míg a kórus „*őcska ripacs! őcska ripacs!*” kiáltásokkal tereli a végzete felé Don Dzsuvát, Elvira későbbi magány-áriája („*Kis hülye Elvira, nincs senki másod!*”) bizonyítja, hogy Paizs minden idegszálával kötődik az érintetlen dallamszubsztanciához.

A második felvonásra tudatosul a nézőben, hogy Paizs Don Juan „*érezki zsenialitásáról*” (Kierkegaard) a többi jellem függőségi viszonyaira helyezi a hangsúlyt. Eszköze többnyire a játékos, élőnyelvi bagatellizálás: DJ az olcsó pitiánerség hangján tolja az arcát, a féltékeny Elvira nyávog, a gyászban megkövült Anna picsog, a Kormányzó szenilisen hőzöng, a hétköznapok akolmelegébe tolató Zerlina pedig Hello Kitty-üzemmódban adja a naivát:

*„ZERLINA: [. . .] Ugye ürügye, szívügye, hogy a bú szaggassa szanaszét, ilyen mindenki számára van, de mennyire van, de mennyire van, És a kicsike csacsika nem érti, a buta, jajajaj, hogy a mennyország „ennyire” van, hogy a kulcs az a kezibe' van.
MAZETTO: Szalad a buta, fut ide, fut oda, lohol a sehova, csuda botor e masina, jaj, a szívbe mar, de semmi baj, Mer' a süsüke még ki se nyitotta a szemét, s odanézz!: a kezibe egy gyönyörű-gyönyörű viola van, és ő máris a tutiba' van!”*

A parasztlakodalom nevezetes konfliktusát, azaz a kastélyba invitálás átlátszó gesztusát (és Masetto lekoptatását a kiszemelt csajról) DJ elegáns fordulattal oldja meg:

*„DG: De most tényleg, láthatatlan pálmaházat meg alvó halakat nézzen a szerelmed, miután leszakadt a dereka a rengeteg cipekedéstől, a tulajdon esküvőjén? Hát nem vagy te állat, hogy ilyet kívánj neki! Fél óra. Max 4-5 és a házamban újra találkoztok.
MAZETTO: Kicsit se vágjam pofán?”*

³ „[Donna Elvira] [h]átralevő élete merő tépelődés lesz, hányódás a morális, vallásos eksztázis és a szerelem emléke között. Mozart színpadát még soha nem hagyta el senki ennyire reménytelenül. De a zeneszerző nem szánja meg alakját, megtagadja tőle a szubjektív pártos glóriáját is.” (Fodor, i. m.)

ZERLINA: *De Mazsi! Nem egy vadidegennel hagysz egyedül.*

MAZETTO: *Senkivel nem hagylak egyedül.*

LEPORELLO: *Dehát nem lesz egyedül, Apollón áldjon már meg! Meg ez egy ilyen nászajándékszerűség.*

DG: *Csak nem gyorsforralót kaptok két év garanciával, hanem egy életre szóló élményt.*

DJ Zerlinán végrehajtandó „karmakorrektója” persze nem válik be minden könnyörgés dacára sem. („*Tényleg a répatenyésztés oltárán akarod elemészteni gyönyörű adottságaidat?*”) Egyedül Leporello igyekszik tartani gazdájában a spirituszt, akár egy józanságra törő, belátó dzsinn, de a darab végére kialakuló bonyodalmak hatására már ő is teljesen biztos benne, hogy a gazdája totál pszichopata. A fenséges finálé előtt valamivel egy női retikülből harsogó Nokia-szignál szakítja meg az előadást. Ez óhatatlanul eszembe juttatja Camus Sziszüphosz-mítoszának kilátástalan boldogságkényszerét. Vajon DJ-ből mi marad pre- és posztkoitális szinten? Egy metafizikai lúzer⁴, aki szenzuális héroszból saját hübriszének áldozata lesz, mert a késztetéseket kanalizálni képtelen, s nem szabadulhat az alfahímprogram győzelmi spiráljának sorskönyvi vereségétől? Hódító varázsa már az elején megtörik Donna Anna ellenálló, szaturnikus gyűrüin, és később hiába cserél öltözéket haszonleső alakmásával, a plebs még suttyóként is leleplezi, kiutálják stb., ám DJ még így sem jut el a tükörstádiumig, a perszónájának levetkezéséig. A harmadik óra leteltével épp ezen morfondírozok, amikor Paizs a vacsorajelenet fénypontján egy lenyűgözően telt kísértethang formájában elbődül, amint „*a holt kormányzó emberi szótól elszokott, halhatatlan hangja még egyszer ráfanyalodik a beszédre*” (Eduard Mörike):

Ma még bevégzed műved, te czudar ember!

DJ korábban a temetői jelenetben még nem tudja hová tenni a frissen elhantolt Kormányzó szigorú, lapidáris megtestesülését („*Ez a kretén szerintem előre elkészítette a szobrát*”), ám a bordal és a pezsgőária féktelen tobzódása („*Ó, te trágyazáporító! A picsába! Pecsényék! Nagyanyámsütötte vér!*”) itt véget ér, a torokkodás és piálás kompenzatív aktusa végleg megszakad a kísértet betoppánásakor. DJ még ezen a ponton is érzéki, salakká váló offertórium keretében

⁴ „Don Juan feltétlen sikeressége előnynek látszik ugyan, de tulajdonképpen szegénység. Don Juan számára az idő nem telítődik tartalommal, gazdagsággal, számára minden pillanatnyi. Don Juannak valóban a pillanat műve meglátni és megszeretni valakit, de el is tűnik a pillanattal, s ugyanígy ismétlődik a végtelességig.” (Fodor, i. m..)

akarja lenyűgözni a könnyörtelen entitást: „*Visszatért a kőmanó! Leporelló hozz az úrnak terítéket szörnyű gyorsan.*” A Kormányzó jó szokásához híven kérelmelhetetlen: „*Nem kérem én! Nem enni jöttem ebbe a házba! [...] Ha férfi vagy, parolázol már ványkezemmel...*” DJ vonakodva elfogadja a túlvilági pacsit, majd a Sandokanfőcímre hajazó Paizs-Kormányzó basszusának kíséretében távozik az élők sorából pár zen-buddhista alapvetéssel gazdagabban:

A halál tapasztalás csak... Csá! Pacsi!

Kifelé menet már inkább a közönség egyenlőtlen ivararányán tanakodom, semmint Don Juan misztériumán, de a felhasznált szakirodalom frázisain töprengve sem találok az előbbire megnyugtató magyarázatot. Hazaérve befejezem Lars von Trier *Nimfomániását* (II. rész), hogy a vénuszi férfiaság iménti háromórás bukkópülését ellenpontozza egy vergődő, marsikus nőalak. Továbbra is azzal vigasztalódom, hogy Paizs Miklós DJ-naprendszerének középpontjában nem Don Juan, hanem Leporello, a viaskodó közember figurája áll, akiben az élet peremére sodródó, kriminalizálódott Don Juan bukása kellemes kárörömet szül, melynek szellemében mind a bábokra, mind a bábok mozgatójára, mind a bábok mozgatójának szemléltőire egyaránt jellemző lehet az alábbi, slendriánnak ható szolgabeszéd, ami szerint a poszt-nárcisztikus szemléletet és a Kormányzó égi manóján élősködő (kultúr)csömört illetően olykor mindannyian érintettek vagyunk:

„Ez a rendjénvaló, kárhozatos mocsok, akiről a Mester beszélt, hát ez te volnál, édes gazdám, úgyhogy akár ölj is, ha úgy érzed természetesnek. Hát nehogy már a kiéletlen indíttatásaid frusztráljanak a halálba, nem? Főleg, hogy jobb napokon amúgy is tízezeret ölnek meg. Te is beszálltál ebbe, te döntésed, te tudod. De engem mi a faszér' keversz bele? (...) Bűnsegéd lettem, bazmeg!”

Tolvaj Zoltán (Budapest, 1978) költő, műfordító.

Két verseskötete: A medve lépései (2001), Töréstezt (2007).

Vass Norbert

SEMMI SZÓLÓ, SEMMI SZAROZÁS, SEMMI MŰVÉSZKEDÉS

Ockham, a Ramones és a rock and roll

A budapesti Bajcsy-Zsilinszky úton, a Toldi mozi gépházában ütött-kopott, barátságtalan vetítőgép pihent. Gyomrában egymásra tekert képeket lehetett sejteni. Egy Erdélyi Tomi nevű óvodás, aki a filmszínház fölött lakott, szívesen megnézte volna a masinát működés közben. A műszakos mozi-gépész beengedte a gyereket. Erős fényű lámpa gyúlt, ütemes kattogással egymásba kapaszkodtak a hangok meg a képek, és a vásznon peregni kezdett a film. Tomi hátulról látta akkor a mozi csodáját. Ugyanúgy, ahogy később a világ egyik legfontosabb rockbandáját is.

TOMMY

Miután 1956-ban a szüleivel az Egyesült Államokba költözött, Tommy rengeteget hallgatta Elvis, Little Richard, Fats Domino és Jerry Lee Lewis dalait. Kamaszként látta a Creamet, Janis Joplint, a Ten Years Aftert, Johnny Wintert, Jimi Hendrixet és a Stoogest. Később a hangstúdiójában próbált a New York Dolls és a Blondie. Egy januári délutánon az egyik teremben három Forest Hills-i kölyök bohóckodott. A magát Dee Dee Ramone-nak nevező bilifrizurás énekes két szám után berekedt, a dobos ezért váratlanul magához húzta a mikrofonállványt. Hangszerét bizonytalanul kezelte bár, viszont meglepően jó hangja volt. Tommy egy idő után előreparancsolta és maga ült be a dobok mögé. És akkor minden idők legötletesebb zenekara bekapcsolta az erősítőket.

Tommy-nak köszönhető az a stílussteremtő – olykor csörömpölő, máskor kötelességtudóan és halálpontosan ciripelő – hangzás, ami máig meghatározza a punkszcénát. Könnyed technikája ugyanolyan fontos elemét képezte az emblematikus Ramones-soundnak, mint Joey mélyédes macskahangja, Dee Dee szikár basszusjátéka vagy Johnny rémgyors riffjei.

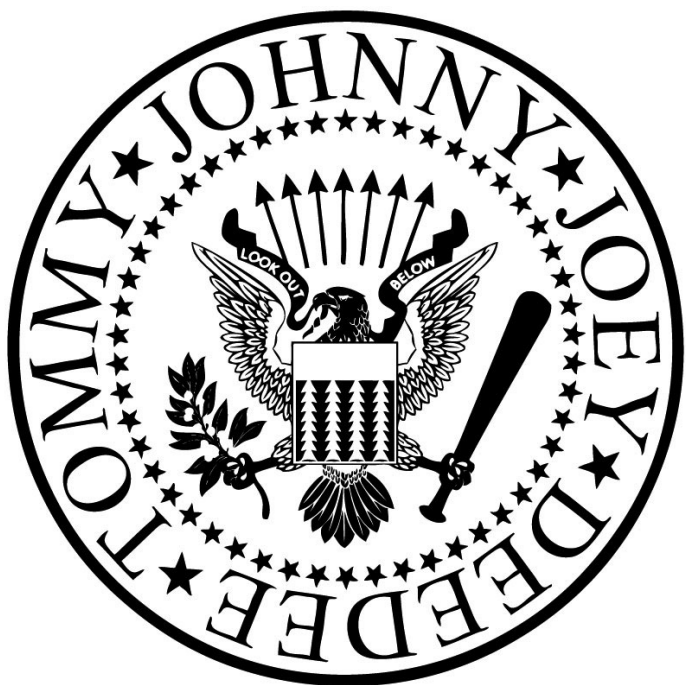
Egy 1975-ből származó felvételen a Ramones a japán televízió stúdiójában játsza a *Loudmouthot*.¹ A farmerek térdben lyukasak, a bőrdzsekik szűkek, a tornacipők

¹ Ramones – Loudmouth (Live in Japanese TV, 1975) www.youtube.com/watch?v=ZYmy--9NfYk#t=69 Letöltés ideje: 2014. 12. 06.

koszfehérek. Johnny és Dee Dee hangszere combig lóg, Joey tétova rovarként tekeri vékony, hosszú végtagjait a mikrofónállvány köré. Az első percben imbolygó cintányérok látszanak csak a háta mögül. Ahogy vált a kamera, a hosszú dobverővel hadonászó Tommy tűnik elénk. Akár egy magabiztos marionettbábos, az előtte vonagló, vézna punkbabák irányítójának látszik ebből a szögből.

Tommy volt az a szinte láthatatlan tag, az a túlmozgásos mozgató, aki a Ramonesnak tartást, fazont és dögöt adott. Sőt, a dalszövegeket és a dalszerkezeteket átjáró fékteken fekete humort is neki köszönhetette az együttes. Ha Joey volt a banda szíve, Dee Dee a kabalafigurája, Johnny pedig az intézője, az agy Tommy volt. 1975-ben egy szórólappal árasztotta el a szomszédok postaládáját. Ez állt rajta: „(a) Ramones tagjai Forest Hillsből származnak. Aki itt nő fel, abból fogorvos lesz, degenerált vagy zenész. A zenekar hátsó zápfog fúrásához hasonlatos, örült muzsikájában tulajdonképpen mindhárom eshetőség benne foglaltatik.”

Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy ez a nagyjából 150 centi magas, csapzott hajú férfi megváltoztatta a könnyűzene történetének menetét. 1978-ban aztán kiszállt, pontosabban kitétek a Ramonesból. Távozását követően hatalmi harcok kezdődtek a bandán belül. Mindezek dacára tizenhét évig zenéltek még együtt.

1-2-3-4!

A Ramones művészi programja már a kezdet kezdetén készen állt. A legkisebb klubokba is a saját erősítőiket vitték, de zenekari emblémájukat, az elnöki pecsét Arturo Vega által meghackelt, háttérfüggönyre nyomtatott változatát is maguk mögé akasztották mindenütt. A dinamikus színpadi mozgás szigorú szimmetriája és a kék-fehér-piros fénytechnika minden alkalommal megtette a hatását. A Ramones tagjai úgy melegítettek a koncertek előtt, mint az atléták. Johnny és Dee Dee apró erősítőkön gyakorolt, Tommy – később Marky és Richie – gumilapokat ütögetett, Joey skálázott és gőzt inhalált. A fellépéseket megelőzően tilos volt állítólag drogot és alkoholt fogyasztaniuk. Másképpen végig sem tudták volna csinálni a darálást.

A darálást, ami elég sokáig tartott. Egy héttel Nixon lemondását követően játszottak először, és három hónappal Clinton újraválasztása előtt léptek utoljára színpadra. Koncerteztek countrykocsmákban, jégcsarnokban, a River Plate stadionjában, a Rajnán és a római Angyalvár előtt. Rajongott értük Stephen King, Julia Roberts, Lisa Marie Presley, Sid Vicious, Eddie Vedder és John Fruscante. Huszonkét év alatt 2263 koncertet adtak. Ez évente átlagosan száznál is több fellépést jelent, vagyis két évtizeden át nagyjából négynaponta csaptak a húrokba. Bármerre járt a Ramones, nyomukban – a legeldugottabb helyeken is – új bandák alakultak. Hogy merre mennek éppen, azt talán csak Johnny tudta pontosan, aki minden este feljegyezte egy fekete noteszba a helyi koncertszervező nevét és azt is, hogy aznap mennyit kerestek. Johnny szerfelett precíz volt. Pontos és hirtelen haragú.

JOHNNY

Johnny munkáscsaládból származott, és imádta a baseballt. Előfordult, hogy koncert alatt is meccset nézett egy, a kontroll-ládák közé rejtett monitoron, a turnébuszban pedig tranzistoros rádióval hallgatta a közvetítéseket. Elbűvölte Elvis és a Beatles, az Amerikai Egyesült Államokért azonban mindennél jobban rajongott. Szorgalmas volt és kötelességtudó. Igyekezett minél jobb amerikaivá válni, de akik ismerték, úgy mondják, nem volt jó természete. Állítása szerint egyetlen napot se hiányzott a középiskolából, de később bepótolta a lógást, hiszen a sulit követően két évig keresztyül Forest Hills utcáin garázdálkodott. Kölyköket vert, pénztárcákat szedett el, sőt tévéket dobált a gyanútlan járókelők elé a queensi háztetőkről. Szerette hallgatni a szétrobbanó képcsövek zaját.

Elég sok gazemberséget elkövetett tehát, a bandában ezzel szemben egészen más szerepet töltött be. Ő vitt rendszert az örületbe, még ha azzal, hogy az ellenőrzése alatt tartott mindent, félelmet és feszültséget generált is környezetében. S jól-

lehet, kedvelte a rendet, tekintetében mintha a felelősségteljeség, a tökkelütöttség, a tettrekészség és néminemű gonoszság káosza fortyogott volna. A körülötte élők szerint maga volt a két lábon járó düh, a Ramones ritmusára ketyegő időzített bomba. A rajongói ebből keveset vehettek észre, ő ugyanis voltaképpen dolgozni járt a koncertekre. Csuklóját egy – alighanem munkavédelmi megfontolásból viselt – szorító óvta. Estéről estére elképesztő sebességgel pengetett. A sztárság ellenben nem érdekelte. Fenntartotta annak a látszatát, hogy ő ugyanaz a telepi pupák maradt, aki a betonkeverés vagy a levélkihordás helyett választotta a gitároszszakmát. Amint véget ért a műszak, a legtöbbször rögtön le is lécelt. Nem lehetett vele könnyű, nélküle azonban aligha alkotott volna maradandót a Ramones.

MONTE

Monte nélkül sem mentek volna sokra. Kétség sem férhet hozzá, hogy ez a göndör hajú, bajszos, barna, fáradt és szomorú szemű fazon volt az ötödik Ramone. Jóval többet tett annál, mint hogy a banda turnémenedzsereként kétezernél is többször vezette csatába a négy bőrbe öltözött, hóbortos queensi fickót. Az együttes bébiszittereként, pszichológusaként, drogdealereként és őrzőangyalaként is helyt kellett állnia, egyszerre volt a tagok tréfáinak céltáblája és képtelen kívánságaik teljesítője.

Monte Tommy Erdélyi kölyökkori cimborája volt. Kórusban énekeltek és egy Triad nevű bandában is együtt játszottak, de többre vágytak ennél. Nem sokkal azután, hogy megnyitották a Performance Studiost, Tommy beült dobolni a Ramonesba, Monte meg előbb a keverésben segédkezett a koncertek alatt, majd a zenekar sofőrje lett. Számára így kezdődött.

JOEY

„Esetlen volt, furán beszélt, és rajongott a zenéért” – mondta Joey-ról Monte. Joey tényleg bolondult a rocksztárokért. Csodálta Pete Townshendet, Little Richardot, a Beatlest és a Stonest. Aki viszont nem a színpadon látta, aligha gondolta volna, hogy ő is a legnagyobbak közül való. Egyszerre volt sebezhető és szuperkúl. A dalszövegeiben millióknak megnyíló, zárkózott különc, érzékeny szájaló, aki egész életében kényszerítő szükségét érezte, hogy bizonyos dolgokat egyfolytában ismételtessen. Kényszerbetegsége miatt saját, belső órája szerint élt. Apró, finom cselekvéssorokat hajtott végre. A gyógyszerek helyett a betegséget választotta, mert attól tartott, a pirulák kilúgoznák a kreativitását.

Mielőtt tagja lett volna a zenekarnak, napjait semmittevéssel töltötte. Azt követően, hogy kirúgták otthonról, többnyire az anyja művészeti galériájának pad-

lóján heverészett. Időnként kiment az utcára is, hogy kötözködhessen. Meglehetősen sokat perlekedett magával és a világgal. Sokan barátságosnak és közvetlennek írják le őt, mások úgy emlékeznek, alig lehetett elviselni. De amint sáska-szerű ceruzatestét megtámasztotta a mikrofonállványon, a show végéig kétség sem férhetett hozzá: ő Joey Ramone.

Pirosas-bordós Lennon-szemüveget viselt, ujjaira szegecselt fekete bőrkesztyűket húzott. Amikor színpadon állt, mélabús karizma áradt Joey-ból. Stabil harántterpeszbe helyezkedett, jobb kezét időnként a magasba lökte, máskor meg magára és a közönségre mutogatott vele. Balját végig a mikrofonon nyugtatta, sarkával a háta mögül lüktető, szigorú ritmust taposta. Valósággal hátborzongató volt ilyenkor. Erőtől duzzadó és elesett egyszerre, a nyilatkozatok alkalmával viszont mindig vicces, élénk és jókedvű. Bár folyvást a kétségeivel küzdött, Joey bízott benne, hogy a soron következő lemez elhozza majd az áttörést. És akik közel álltak hozzá, tudták, roppantul fáj neki, hogy sosem lettek szupersztárok.

Linda Danielle, a végzet őszemű, rubintajkú asszonya volt az első nő, akibe Joey igazán beleszeretett. Linda térdre kényszerítette őt. *A Rock & Roll High School* klipjében a lány még Joey-nak integetett csábosan, de végül Johnnyt választotta. Igaz, a *The KKK Took My Baby Away* szövegével Joey a maga módján revansot vett, fájdalma sosem múlt el teljesen, s bármennyire hihetetlennek tűnik is, a zenekar énekesé és gitárosa azt követően, hogy Linda Johnnyé lett, szinte egy szót sem szólt egymáshoz. Pedig a Ramones történetének ekkor még az elején tartottunk csak.

Joey szűk öt évvel a banda felbomlását követően, 2001. április 15-én, húsvét vasárnap halt meg. Úgy volt, a többiek a színpad közepére kitett mikrofonállványral, ének nélkül játszanak el az emlékére egy dalt. Johnny azonban ebbe nem ment bele. Amikor a Ramonest 2002 tavaszán a Rock & Roll Hírességek Csarnokába választották, Joey díját senki sem vette át. Úgy látszik, tényleg nem lehetett őt pótolni a színpadon.

DEE DEE

De Dee Dee-t sem. Ő aznap a következő beszédet mondta: „Helló, Dee Dee Ramone vagyok. Szeretnék gratulálni és köszönetet mondani magamnak, és szeretném magam vállon veregetni. Köszönöm neked, Dee Dee. Csodálatos vagy. Szeretlek.”

Volt mit megköszönnie. A virginiai születésű, gyermekkorát Németországban töltő Douglas Glenn Colvin addigra igen sok mindenen volt már túl. Először tizenöt éves korában csukták le, fegyveres rablásért. Egy indianai benzinkutat próbáltak kirámolni néhány sráccal, akikkel a napfényes Kalifornia felé utazott Forest Hillsből, mert elege lett a strichelésből és a dealerkedésből.

Akkoriban, amikor Tommy tanácsára próbálni kezdett Johnnyval és Joey-val, egy postahivatalban dolgozott, de nem ott szeretett volna megöregedni. Már a zenekar megalakulása előtt Dee Dee Ramone-nak nevezte magát példaképe, Paul McCartney iránti tisztelete jeléül, aki rendszerint Paul Ramone álnéven jelentkezett be a hotelokba.

Dee Dee egy teknősbékával osztotta meg a Chelsea Hotel-beli szobáját, de megfordult az ágyában a keleti parti művészvilág színe-java. Azt beszélik róla, piszkosul intelligens volt, olykor szikrázóan szellemes és érzékeny, máskor meg tehetetlen és őrültlen lehangolt. Egy gyermek, aki sosem akar felnőni. A Ramonesban Dee Dee volt az egyetlen igazi punk. Kiszámíthatatlan, szexi vadállat, Johnny tökéletes ellentéte. Egy idő után aztán szűknek érezte a bandát, és Dee Dee King néven kudarcra ítélt rapkarrierbe kezdett. „OK... Most mennem kell” – ezt pedig nekünk hagyta hátra, márvány síremlékén. A heroin végzett vele, 2002 nyarán.

„A HAPPY FAMILY”

Utolsó koncertjét az *Any Way You Want It* című dallal fejezte be a Ramones. Adigra tudták már mind, hogy ennek így kellett lennie.² Semmi összelehelkezés, semmi meghajlás, semmi ráadás. A tempós levonulást követően mindenki ment a saját dolgára. A teremben még zúgott a *Hey Ho, Let's Go!*, de ők végérvényesen szétszéledtek. 1996. augusztus 6. után nem léptek fel többé együtt.

A hatás, amit a könnyűzenére gyakoroltak, felbecsülhetetlen.³ Furcsának tűnhet, hogy erről a négy félszeg, bumburnyák tekintetű, sápadt, görbe hátú queensi kulcsosgyerekről az őserőre asszociálok, de pofonegyszerű akkordmeneteikkel azóta is utat mutatnak száz meg ezer bandának.

Nem tudni pontosan, mennyire foglalkoztatta a zenekar tagjait az ismeretelmélet, úgy tűnik viszont, mintha megszólalásuk tekintetében egy angol származású skolasztikus filozófus, William Ockham tanításából merítettek volna, aki szerint a kínáló magyarázatok közül minden esetben az egyszerűbbet célszerű választani. A Ramones sosem magyarázta túl.

„Semmi szóló, semmi szarozás, semmi művészkedés”,⁴ csak rövid verzék és ökölemelő refrének. A Ramones Ockham borotvájával csupaszította le a hetve-

nes évek közepére furcsa, önmagáért való szakállt növesztő rock and rollt. És after shave helyett egy kis ragasztógőzben puhította meg a frissiben szórtelenített zajt. Nem tettek semmi rendkívülit, hadarva újramondták csak a pop történetének legizgalmasabb részeit. Dalaikban a hatvanas évek garázs-hangzását, a szörfpop ritmusát és a doo-wop vokálokat bolondították meg fekete humorral, rágógumiízzel, rémfilm-referenciákkal, és mindezt egyszerű rímekbe szedve adták elő. Mintha mindennapi megpróbáltatásaik és szorongásaik alakzatait satírozták volna rá egy bárgyú képregény lapjaira.

A popzene fejlődéstörténetében betöltött szerepüknel is fontosabb azonban, hogy a Ramones számos kölyöknek adott reményt, önbizalmat és célokat. Olyanoknak főként, akiknek rendszeresen elvették a tízóráját és pöcsöket rajzoltak a tankönyvébe a nagyobb darab, rámenősebb, menőbbnek számító srácok. Akik, ha szipogva ránéztek a gyerekszobájuk falán lógó plakátra, és beügyetlenkedtek a lejátszóba a *Cretin Hopot*, úgy érezhették: hú, ezek a léhűtő külsejű csodabogarak megcsinálták! Nekünk vajon miért ne menne?

A „*Gabba Gabba we accept you, we accept you one of us!*”⁵ volt talán a legfontosabb üzenet, amit a banda közvetített. A Ramones – ez a furcsa, groteszk, szemnek szokatlan zenekar – többnyire a bizarr, a különös és a nem mindennapi dolgok elfogadásáról énekelt. Úgy teremtettek világméretű közösséget, hogy ők négyen kezdettől fogva diszfunkcionális családként működtek. Rejtély, miként tudtak estéről estére az öltözőben hagyni annyi sértettséget és haragot, ami egymás iránt az együtt töltött évek alatt bennük összegyűlt, s egy szűk órára szikár energiabombává fuzionálni. De nehéz volna megmondani azt is, hogy karrierjük két évtizede pusztán a felnőtté válás elodázásáról szólt-e számukra, vagy egy, az agyhalottság nevében véghezvitt, két percnél alig hosszabb periódusokra szeletelhető performanszot, egy minden ízében átgondolt, hibátlan artisztikus programot valósítottak meg. Akár így volt, akár úgy, átütő kereskedelmi sikert sosem értek el.

Megvesztek értük a rajongók, tenyerükön hordozták őket a kritikusok, a rádiók meg a tévék azonban sosem karolták őket fel. Mintha Amerika megijedt volna attól a torzképtől, amit ezek az aszociális rajzfilmfigurák tartottak elé, a kellelten őszinteségtől, ahogy a Ramones a szorongás elfogadásáról énekelt. Különös, de a vilá-

2 Az *Any Way You Want It* című dal utolsó sora így szól: „That's the way it will be.”

3 A *Sabotage Times* 2014 augusztusában 250 popszámot gyűjtött össze, amelyek említik a Ramones, a kommentelők persze további több tucat nótát ajánlottak a szerkesztők figyelmébe. Az impozáns – és ami azt illeti, meglehetősen szórakoztató – lista itt olvasható: [http://sabotagetimes.com/music/250-songs-mention-ramones/](http://sabotagetimes.com/music/250-songs-mention-ramones/Letöltés ideje: 2014. 12. 12.) Letöltés ideje: 2014. 12. 12.

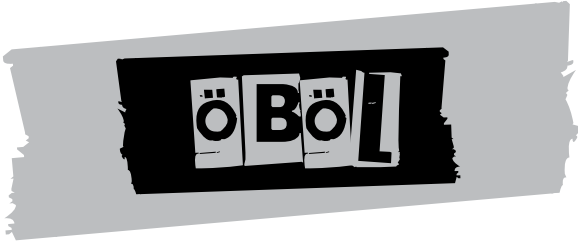
4 Frank Meyer írja ezt a Monte A. Melnickkel jegyzett, *Ramones – 22 év, 2263 koncert és mindaz, ami közben történt* című könyvének bevezetőjében.

5 A *Ramones Pinhead* című dalában elhangzó mondatot Tod Browning 1932-es, *Freaks* című horrorjából emelték át. A filmben egy cirkuszi társulathoz tartozó, torzszülöttekből álló kompánia biztosítja elfogadásáról a szépséges kötéltáncost, Cleopatrára a következő szavakkal: „We accept her, we accept her. One of us, one of us. Gooba-gobble, gooba-gobble!” A mondat mind a filmben, mind pedig a *Ramones*-dalban a „normális” kategóriájának kikezdését jelenti.

gon szinte mindenütt fontosabb lett ez a vérbeli amerikai banda, mint az Államokban. És az ország, amely oly sok szörnyet nevelt fel, csendben, egyesével kihúzta a deszkákat a zenekar alól.

A legtovább, tavalyig, Tommy maradt velünk. Elképzelem, ahogy ez az apró, ősz hajú apóka ül valahol, egymagában, egy koromsötét vetítőterem mélyén. A vásznon vibráló rajzfilm pereg és smirglipapírkemény ritmusú gyermekmondókák adják a zenei aláfestést. *The Song Ramones the Same*. A kópia kifut, Tommy komótosan a gépházba ballag, és lekapcsolja az éles fényt. Hátradől, behunyja a szemét, térdén a filmben hallott ritmust üti, és mosolyog, elégedetten.

Vass Norbert *(Kaposvár, 1985)* kritikus, szerkesztő, wannabe punk.

Fotók: BALATONI MÚZEUM, KESZTHELY

Tar Ferenc

EGY SÜMEGI DIPLOMATA EMLÉKEI (második rész)

Barkóczy György 1888-ban született Sümegen. Az elemi és alreáliskolát itt végzi, majd a keszthelyi premontrei főgimnáziumba, ezt követően pedig a bécsi cs. és kir. konzuli akadémiára jár. 1912-től a romániai Galați-ban teljesít diplomáciai szolgálatot, a háború utolsó éveiben Bukarestben. Az összeomlás után Sümegre költözik, de 1919 végén újra aktivizálja magát, és tagja lesz a Párizsba utazó béke delegációnak. A trianoni aláírás után tíz évig Párizsban marad, majd Londonban, Bukarestben, Szófiában, Konstantinápolyban és Ankarában diplomata. 1941-től Budapesten a Külügyminisztériumban dolgozik, a háború után tíz hónapot orosz fogságban tölt. Életének hátralévő éveiben szülővárosában él. Itt hunyt el 1968-ban. Az önéletrajzából közölt szemelvények a keszthelyi Balatoni Múzeumban találhatóak, a részleteket szöveghűen közöljük.

Lassan-lassan alakulóban volt a Párizsba meghívott béke delegáció. Kértem, hogy osszanak be ehhez, mint számjelező titkárt. Ezt a kérésemet azután teljesítették is, megkaptam az erről szóló okmányt és minden előkészületet megtehettem az útra. A béke delegáció menetrendje percre pontosan meg volt állapítva, milyen állomáson, mennyi ideig áll a vonat. Egy darabig az étkezőkocsiban egyszerre voltam Apponyi Alberttal és a bennünket kísérő angol és francia összekötőkkel. Amikor egy ilyen állomáshoz közeledtünk Apponyi mindig azzal búcsúzott el a tisztektől, „na most megint beszélnem kell”. És hát beszélt is magyar állomásokon magyarul, később egypár állomáson németül, sőt az egyik nyugat-magyarországi horvát nyelvű állomáson horvátul is. Ezek az állomások nagyon meghatóak voltak. Különösen szíven ütötte az embert a felvonuló Komáromiak vászonszalagja, azzal a felirattal: „A hídon túl is magyarok laknak.” Én az étkező kocsiban rendszeresen együtt ebédeltem Csáky Istivel, későbbi külügyminiszterünkkel, aki nekem akkor verseit olvastatta fel. Párizsba megérkeztünk az ottani keleti pályaudvaron nagy tömeg fogadott bennünket, ezek ellenben csak a volt ellenség kinézésére voltak kíváncsiak és na-

gyon megkritizálták a háború előtti kalapokat és ruhákat. A Bois de Boulogneban fekvő tulajdonképpen nyári vendéglőnek szánt Chateau de Madridban kaptunk szállást. Onnan magában az erdőben szabadon sétálhattunk, ellenben Párizsba be csak detektív kíséretében mehettünk. Apponyi maga azért aztán egész idő alatt Párizsba soha nem ment be. Mi többiek nagyon hamar összebarátkoztunk a pár hozzánk beosztott detektívvel, akikkel aztán megbeszéltük, hogy hazamenet után hol és mikor fogunk találkozni, úgy, hogy mi aztán szabadon jártunk Párizsban. Dolgunk nekünk sifflirozóknak aránylag kevés volt. Bezzeg politikusaink egyre szerkesztették hiábavaló jegyzékeiket és rendeztek találkát a Boa különböző szórakozóhelyein, a velünk szimpatizáló országok diplomatáival. A találkák előtt a franciák úgy látszott hogy szemet hunytak, amikor azonban a béke megvolt, francia összekötő tisztünk Henry ezredes szépen felsorolta, hogy delegátusaink közül ki hol és mikor kivel találkozott. Szóbeli tárgyalásokra egyáltalán nem került sor.

Megkaptuk a leendő békeszerződés szövegét, utána egyetlen egy ülés volt, ahol Apponyi Albert kifejhette a magyar álláspontot. Apponyi előadásánál Csáky Isti az akkor ifjú óriás is jelen volt s hazajövet odaült Apponyi Albert mellé, megveregette a vállát és azt mondta: „Öregem ezt jól csináltad.” Egy idő múlva azután megkaptuk a békeszerződés végleges szövegét azzal, hogy azt vagy aláírjuk, vagy nem, de azon változtatni az Antant már nem hajlandó. Amint már előbb mondtam a béke delegáció tagjai baráti detektívekkel sűrűn látogattak be Párizsba, pl. délutáni színielőadásokra is elmehettünk; délutániakra, mert este 9-kor otthon kellett lennünk, mert különben vacsorát nem kaptunk és a hotelt is bezárták. Wettstein János barátom az egyik délutáni előadás szünetében a hallban cigarettára gyűjtött és ereiben megfagyott a vér, amikor a francia rendőr közeledett feléje, a rendőr ellenben udvariasan csak annyit mondott: „Uram, itt tilos a dohányzás.” Egy másik titkár társam azonban megjárta, mert egy detektív nélküli Párizsi sétájáról hazatérve a város kapunál letartóztatták és másnap mindjárt haza kellett neki utazni.

A francia ebédek a kiéhezett magyaroknak nagyon jól estek, de az első napokban a gazdag előételekből legtöbben annyira jóllaktak, hogy a fő fogásokhoz már hozzányúlni sem tudtak. A francia pénz a háború után erősen devalválódott, viszont egy darabig fennállott még a latin pénzünió, aminek értelmében a francia, svájci és olasz ércpénz (ezüst, vagy arany) egyértékűek voltak. A béke delegáció sok tagja ezt kihasználta. Valami apróságot vett, ezt bankjeggyel fizette ki, vissza pedig egy csomó ezüst frankot kapott. Az így összegyűjtött *pénzt* azután egy-egy hazautazó futár Svájcban svájci bankjegyre cserélte be. Így az ilyen apróságokra elköltött pénz háromszorosát jelentette bankóban. Béke delegáció egyik illuztrált tagja Konek Emil nyugalmazott ellentengernagy, úgy igyekezett francia ezüst-

pénzt szerezni, hogy egyik butikból a másikba ment át, mindenhol egy kis pohárka pálinkával elégitette ki szomját. Ez is a végén feltűnővé vált a francia rendőrségnek és őt is igazoltatták és utána szintén hazaküldték.

A végleges békeszerződés szöveg átvétele után a béke delegációnak mint olyannak a működése megszűnt. Apponyi Albert kijelentette, hogy ő ezt a békeszerződést alá nem írja. Így azután később a magyar kormány meghatalmazott két általunk gyászmagyarnak tekintett politikust az aláírásra. Az egyik volt Benárd Ágoston, akkori népjóléti miniszter, a másik pedig Drasche-Lázár Alfréd külügyi (azelőtt miniszterelnökségi) osztályfőnök. Benárd a Mária Terézia korabeli településekkel Magyarországra került francia családból származott, Drasche-Lázár pedig csak nőágon származott az erdélyi székely Lázár családból, de azért az egyik magyar újság úgy írt róluk, hogy a dacos kun és a büszke székely fogják aláírni a békeszerződést. Ezek aztán kellő időben meg is jelentek, szépen szalon kabátot húztak és cilinderesen megjelentek a nagy Trianon palota egyik szárnyában és ott azután a diktált békeszerződést Magyarország nevében alá is írták. Az aláírásom én is ott lehettem volna, de a szűkre szabott helyek közül nekem jutottat átengedtem Gesztessynek, aki sajtó ember volt. A palota lépcsőzeténél francia katonaság állt sorfalat, mégpedig az aláírók felvonulásakor pihenj állásban, az aláírás után pedig már vigyázzban, mert hát megszűntünk ellenség lenni. Amikor a békeszerződés végleges szövegét megkaptuk, Apponyi Alberttel együtt a delegáció zöme is hazautazott.

Benárd Ágoston ottani tartózkodását arra használta fel, hogy néhány francia népjóléti intézményt megtekintsen és néhány hivatalba is ellátogasson. Engemet kért meg tolmácsnak, mert ő maga nem beszélt franciául. Ő aztán ezeknél a látogatásoknál rendszeren kevésbé kellemes megjegyzéseket tett a franciákra és dicsőítőket a németekre, amiket én aztán a tolmácsolásnál igyekeztem mindig elkenni. Ő azonban ha beszélni nem is tudott, de értett franciául és mindig közbeszólt, mondd csak úgy, ahogy én mondtam. Mi azután Versaillesben a béke aláírásától kezdve Praznovszky Ivánnak a béke delegáció főtitkárának első Párizsi magyar követé történet kinevezéséig egy szép nyári hónapot töltöttünk Versaillesban, természetesen nem ragyogó hangulatban, de végeredményben kellemesen, mert dolgunk a számjeltáviratokon kívül nem igen akadt, hiszen nem lévén követség, félforgalom sem volt. Sokat sétáltunk a Versailles-parkban aminek az övezetébe tartoztak a trianoni paloták is.

Tar Ferenc (Miskolc, 1955) történész, tanár, Hévízen él.

Hévíz TDM Egyesület

Hévíz Card[®] INFO

Áprilistól keresse a szállásadójánál és a Hévíz Tourinformban!

Vásároljon kedvezményesen a Hévíz Card[®]-al és nyerjen a Hévíz Passporttal!

Kedvezmények 10 %-tól

Hévíz Card[®] Spa + more

Hévíz Card[®] Gourmet

Hévíz Card[®] Culture & Active

Hévíz Card[®] Fashion & Service

Hévíz Card[®] Health & Beauty

Megnyerhető Hévízi Álompihenések

AAE
VENDEGHÁZ
HÉVÍZ

DANUBIUS
HEALTH SPA RESORT
HÉVÍZ

GUSZTI VILLA
HÉVÍZ

HOTEL
EUROPA

Hotel Sante

HUNGUEST HOTEL
HELIOS

KOLPING HOTEL
SPA & FAMILY RESORT

KÖRÖNÁ

NaturMed
Hotel
Caribona
Hévíz, Magyarország

PARK
HOTEL
HÉVÍZ *****

Pontbeváltás

1 pont

3 pont

5 pont

5 pont

10 pont

Havi sorsolás:
Hévíz Ajándécsomag

tourinform
Turista információ - Tourist information

8380 Hévíz, Rákóczi u. 2. • Tel.: 83 / 540 131 • Fax: 83 / 540 132
E-mail: heviz@tourinform.hu • Honlap: www.tourinform.hu

2015/2

www.facebook.com/hevizfolyoirat

